

LIETUVOS HUMANIZMAS IR RENESANSAS TARYBINĖJE ISTORIOGRAFIJOJE

Trys Lietuvos istoriografijos tarpsniai

J. JAKSTAS

Pačioje tautos atgimimo pradžioje kilo ir savos istorijos m'ntis. Juk jau dr. J. Basanavičius pirmą "Aušros" numerį papuošė sulotynintu graikų autoriaus motto: "Žmonės, nepažįstą istorijos, yra visuomet vaikai". Pats dr. J. Basanavičius stengėsi duoti tautinės istorijos pavyzdžius savo studijomis įvairiais praeities klausimais. Jis ypač buvo atsidėjęs vad. trakiškoms studijoms, kur stengėsi įrodyti, kad lietuviai senovėje gyveno prie Dunojaus ir buvo giminingi trakams. Nors jo teorija ir nesulaukė mokslinio pripažinimo, tačiau daktaras neatsisakė jos ir iki mirties dirbo ją grįsdamas.

Tada Basanavičius buvo pirmas aušrininkas, kuris davė kad ir nemokslinės, bet tautinės istoriografijos pavyzdį. Jis bent kiek prilygo dar prieš "Aušros" laikus tautinės istoriografijos kelius mynusiui S. Daukantai. Jo istorijos gražiai atitiko aušrininkų dvasią ir todėl dvi jų — Lietuvos istorija ir Pasakojimai apie veikalus lietuvių senovėje, — lig šiol buvusios rankraščiuose, liko išspausdintos.

Daukanto ir Basanavičiaus keliais žengė nemaža istorikų aušrininkų, rašiusių straipsnius istorinėmis temomis. Jų tarpe išskirtinai minėtinas antras aušrininkas, šalia J. Basanavičiaus, dr. J. Šliūpas.

Dr. J. Šliūpas priklauso aušrininkų istorikų būriui ypač dviem veikalais: Lietuvių tauta senovėje ir šiandien, 2 t. 1904, 1905 ir Gadynė šlėktos viešpatavimo Lietuvoje (1569—1795) 1909. Abu veikalai nėra originalūs kūriniai. Jie parašyti pagal ankstesnę literatūrą. Šešesni daliai žymi A. Kotzebue įtaka ir T. Narbuto, I. Kraševskio ir kitų autorių. Abiejose knygose centrinis dalykas yra tauta, veikianti ir kovojanti su užsienio ir vidaus priešiniais. Užsienio priešiniais, žinoma, buvo Lietuvos kaimynai, o vidaus — Bažnyčia (katalikų) su sava hierarchija ir lenkiška bajorija. Antrame kūrinyje, Gadynė šlėktos viešpatavimo, ypač daug dėmesio kreipiama tikybiniams kovoms reformacijos metu. Čia stengiamasi įrodyti, kad tikybinė neapykanta, labiausiai iš katalikų Bažnyčios pusės (jėzuitų) buvo "viena iš didesniųjų priežasčių, kodėl Lenkija ir jos provincija Lietuva nupulti turėjo".

Gal geriausiai J. Šliūpo ir,

aplamai, aušrininkų Lietuvos istoriografijos tikslus nusakė jo baigiamieji įvadiniai žodžiai prie Lietuviškojo Statuto, išleisto priedu prie Gadynė šlėktos viešpatavimo Lietuvoje. Čia autorius byloja: "Eik-gi, knygele, į lietuvių surukusias grinteles ir meskie spindulį šviesos į tautos praeitį! Gal vienas ar kitas perskaitęs tave, labiau pamylės tėvynę, ir pradės tyrinėti praeitį, atskleis tautiečiams lapus pamokymo, kaip pažinę praeitį, galime išvengti klaidų besirdami į nežinomą ateitį. O, kad toji ateitis lietuvių nuvargusiai tautai bent laimę, šviesą, laisvę pagamintų".

Kaip iš šios citatos matyti, istorijai skiriamas pragmatinis tikslas, tariant, ji turi būti tautiečių mokytoja; ji turi rodyti jiems kelius į šviesesnę ateitį. Panašus pragmatinis tikslas, žadinantis meilę savo tautos praeičiai žymus ir Maironio (Zanavyko) trumpame istorijos vadovėlyje (pirmą kartą išleista 1891 m.).

Mūsų aušrininkai, turėdami prieš akis pragmatinius tikslus, nesidomėjo per daug moksliniais Lietuvos istorijos veikalais, svetimų autorių, ypač lenkų, išleis-tais.

Lenkai, turėję jau nuo 19 a. vidurio 2 universitetus ir mokslo akademiją, galėjo prisigdyti pakankamai mokslininkų, tarpe jų ir istorikų. Jų istorikai jau pagal vakarietiškus tiksliai mokslinius metodus tyrinėjo savo tautos praeitį, nepapildami ir Lietuvos. Mat, jie laikė mūsų kraštą dėl žinomų istorinių priežasčių Lenkijos mokslo sritimi. Tada eilė žymių Lenkijos autorių davė dar lig šiol savo vertės nenustojusių Lietuvos istorijos veikalų. Vardai tokių autorių, kaip Šainochos, K. Stadnickio, S. Smolkos, A. Levickio, J. Latkovskio, A. Prochaskos glaudžiai siejasi su Lietuvos praeities tyrinėjimais. Tačiau jų veikalai nepatraukė per didelio mūsų aušrininkų dėmesio ir jiems neparūpo bent viena kita jų sulietuvinti. Bet už tai mūsų "Aušros" laikų ar poaušrio veikėjai susidomėjo lenkiškais taip pat ne tiek moksliniais, kiek literariškais ir daugiau pragmatiškais veikalais,

parašytais ne istorikų, bet literatų. Tuo būdu pasirodė lietuviškame vertime kai kurie Lietuvos praeitį lietus'ęji Kraševskio kūriniai. Iš lenkų jau kiek istorikų susidomėta K. Skirman taitės veikalais, ir jos Lietuvos istorijos vadovėlis (Pajautos slapyvardžiu), išverstas į mūsų kalbą, itin populiarus buvo iki pat Pirmo pasaulinio karo. Ne tiek mokslinis, kiek romantis, pragmatinis Skirmantaitės veikalų turinys sudomino mūsų amžių savartos šviesuolių ir dėl to jie imti lietuvininti.

Aušrinė — pragmatinė Lietuvos istoriografija tvėrė iki Pirmo pasaulinio karo, iki nepriklausomos Lietuvos įsikūrimo. Nepriklausomybės laikais nusigręžta nuo aušrininkų pradėtos istoriografijos ir užsimo-ta eiti savaimingu, bet mokslia-

(Nukelta į 2 psl.)

Skaudaus likimo prieangy

Dailininko Liudo Vilimo netekus

ADOLFAS VALEŠKA

Skleidžiu Liudo kūrinius vieną po kito ir randu vis daugiau ir daugiau mistinių temų: "Maldos", "Procesija", "Karalių Karalius žemėje", "Dėvdirbys", "Vilniaus Kalvarijos", "Partizano mirtis", "Pieta", "Paskutinis patarnavimas"... Gyvenime Liudas tačiau nebuvo toks liūdnas. Atvirkščiai — jis pragied-rindavo sutiktą žmogų, o savo bičiuliams jis buvo optimizmo akstinu. Nesiskųsdavo jis savo rūpesčiais, nors žinojome, kad kai jis jį turi, gi pasiekti vit-rinų dekoravimo pirmajam vietai šiame krašte reikėjo ne tik daug pastangų ir kieto darbo, bet ir ištermės šalia įgimto talento.

Sunku mums būtų pilnai apibūdinti ir įvertinti Vilimą, kol nesame suruošę apžvalginės jo parodos. Matytieji jo darbai, tačiau liudija jį buvusį tikrai didelių gabumų kūrėją, kuris savo idėjoms įkūnyti įstengė meistriškai pajungti visą eilę plastinio meno (tapybos ir grafikos) technikų ir panaudoti netgi reljefines metal'nes plokštes. Sugebėjo jis pasireikšti ir įvairiose meno šakose, pradedant dramų veikalų dekoravimu, knygų iliustravimu, pedagogin'u darbu, ir baigiant dideliu šio krašto firmų vitrinų nuostimu, kuris yra itin svarbus ir atsakingas darbas, plačiai reprezentuojams meno žurnaluose. Vitr'nos paskirtis šian-dien nebėra viską, ką parduo-tuvė tur, parodyti, bet žiūrovui suteikti estetinį pasigėrėjimą. Tok'as pareigas vykdyti gal-ti tik patyręs ir kvalifikuotas menininkas. Ir šioje meno šakoje Vilimas iškilo ne tik kaip talentingas dailininkas, bet ir kaip gabus organizatorius, pa-

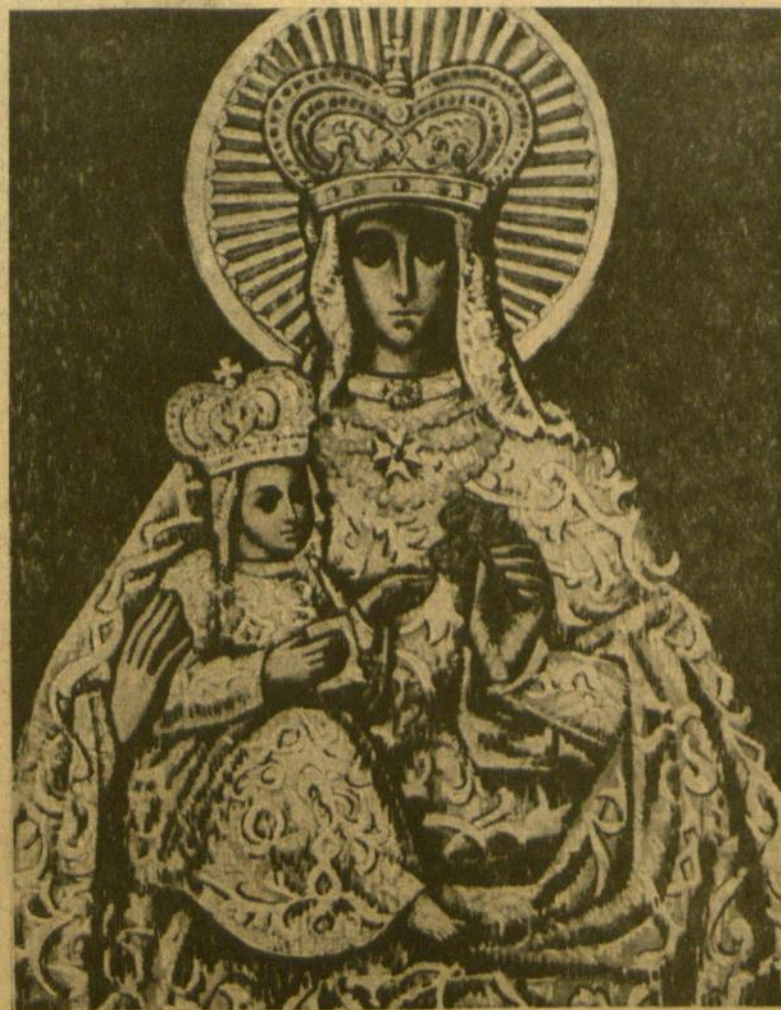
likdamas monumentalius darbus, pripažintus šios srities ekspertų ir jam žintus meno žurnaluose.

Zvelgdami į Vilimo plastinio meno palikimą, randame kūrėją gaivalingą ir nesustingusį — jo ieškojimų duomenys nuo post-impressionizmo ir ekspresionizmo iki abstrakto tendencijų, žingsnis po žingsnio atsispindi jo kūryboje.

Šalia profesinių bei socialinių įsipareigojimų, Vilimas rado brangaus laiko ir lietuvių kultūriniam darbams, palikdamas neišdildomą atminimą ir pavyzdį. Lietuvių Dailės instituto dekoravimo pirmajam vietai šiame krašte reikėjo ne tik daug pastangų ir kieto darbo, bet ir ištermės šalia įgimto talento.

Atsiveikimas su dailininku Vilimu yra skaudus ne tik-tai jo šeimai, bičiuliams ir kole-goms, bet ir visai lietuviškai visuomenei.

Liudas Vilimas

A. Elskus Trakų Marija Lietuvių koplyčioje Washingtone

Kertinė Parasė

Lietuviškumas visuotinume

Su nedideliu procento išimtimis esame katalikiška tauta. Ir šio, vieno iš būdingiausių mūsų tautos bruožų tik sąmoningai užsimerkus galima nepastebėti. Norim ar nenorim, per septynis šimtus metų katalikybė lietuviui yra virtusi ne vien religinio, bet ir tautinio jo portreto spalva. Ir tokia spalva, kuri labiausiai išsilaikė, savo stiprumu padėdama ir kitoms spalvoms nenublukti, kada įvairių okupacijų laikotarpiais įsibrovėlių vis būdavo mėginama šį portretą "restauruoti" savuoju stiliumi.

Zvelgiant į dabartinę mūsų tautos situaciją, maža būtų konkrečios naudos iš pagoniškosios, senosios lietuvių religijos daugiau ar mažiau literatūrinės apoteozės ir iš ginčų: per vėlai ar per anksti apsikrikštijom, o gal ir visai to nereikėjo daryti? Netolimos praeities ir dabarties mūsų krašto istorinė raida akivaizdžiai patvirtino ir patvirtina faktus, liudijiančius, kiek lietuvių sieloje įsiaknijusi katalikybė padėjo ir padeda atsispirti okupantų užmačioms lietuvių tautą fiziniškai ir dvasiškai luošinti ir pagaliau visai paguldėti karstan.

Likiminių įvykių griūtysė šita realybė tikėjo ir tiki ne vien tik šimtaprocentiniai katalikai, bet ir objektyviai galvojančieji liberalai, net kairioji mūsų visuomenės sparno akylesnieji protai. Sakysim, ir čia rašančiam paliko neišdildomą įspūdį mūsų didžiojo literatūros klasiko Vinco Krėvės laikysena Vilniaus universitete pirmojo bolševikmečio dienomis. Nepaslapstis, kad bent anuo dešimtmėčiu Krėvė buvo laikomas tikrų mūsų liberalų šulu, gerokai palinkusiu kairėn. O tačiau tautai mirtino pavojaus akivaizdoje egzaminų ir kolokvijumų progomis (tarp keturių akių) Krėvė dažnam studentui ar studentės rasdavo progos vis pa-brėžti, kad katalikybė viena

kartą Lietuvą jau išgelbėjo, kad ir šį kartą taip bus, kad jaunimas turi stiprybės semtis iš savo tėvų tikėjimo šaltinių.

Krėvės viltis velesni įvykiai kone paradižiui patvirtino. Ir Sibiro šachtose, ir ilgoje ginkluotoje kovoje, ir jau dešimtmečius besitęsiančioje visokeriojoje rezistencijoje katalikybės visuotinumas ir jos lietuviškųjų tradicijų įsiaknijimas tautoje yra pats stipriausias pylimas prieš komunistinį ir rusiškąjį tvaną žmonių širdyse ir viešajame gyvenime. O Sibiro lietuvių maldaknygė argi nėra ryškiausias pavyzdys to katalikybės ir lietuviybės begalinės ištvermės lydinio, atlaikančio tiesiog pragarišką spaudimą.

I šį lietuviškąjį visuotinos Bažnyčios bruožą ir kryptą mūsų — laisvojo pasaulio lietuvių akys, kai renkamės Šiluvos koplyčios dedikacijon ir religinon kongreson Amerikos Jungtinių Valstijų sostinėje. Fakto akivaizdoje vargu ar būtų prasminga ginčytis; reikėjo ar nereikėjo tiek pinigų aukoti koplyčios įrengimui? tokiu ar kitokiu vardu buvo būtina koplyčią pavadinti? šitie ar anie paskaitininkai ar menininkai koplyčiai ir kongresui buvo reikalingi? Neelilinės išskilmės proga džiugina jau ir ta mintis, kad lietuviškoji koplyčia amžiais šio krašto sostinėje kalbės už lietuvių religinį ir tautinį reikalą, kada mes visi (ir aukojusieji ir neaukojusieji) būsimė seniai nutilę ir dulkėmis pavirę.

Zinoma, išskilmų džiaugsmas niekam neatima ir neatims teisės koplyčią vienaip ar kitaip vertinti meniniu požiūriu ar patį kongresą, jo paruošą ir jo eigą ne tik giriančiai, bet ir kritiškai aptarti. Bet tai jau kita tema ir kita plotmė.

Šį kartą dar norime tik suminėti gana įdomų reiškinį, kaip koplyčios įrengimui aukų telkimas lyg ir atgaivino senąją mūsų išelvių kartą naujam lietuviškajam žygiui. Senieji lietuviškos veiklos veteranai pastaraisiais metais ėmė jaustis lyg ir lietuvybei nereikalingi, kai daug kur ir daug kas buvo perimta naujosios ateivių - tremtinių kartos. Tačiau "senoji gvardija" pasirodė dar labai gyva, kai reikėjo didelio svorio ir didelės jėgos amžiniam lietuviško reikalo įkūnijimui. Garbingoji lietuviškos veiklos senųjų veteranų karta savo pinigine auka buvo vienas iš lemtingiausių veiksmų paminklinės lietuvių koplyčios įrengimui Washingtone. O jei ne šio koplyčios idėja, vargu ar tos vyresniųjų suaukotos sumos būtų kur nors kitur lietuviškam reikalui ir benubyrėjusios. Gi dabar, kai vieny pinigės aukos, o kitų kultūrinis patyrimas ir kūrybingumas buvo suvesti draugėn, galime bendrai džiaugtis tuo, kas liudija stiprų mūsų lietuviškąjį su-brendimą katalikybės visuotinume.

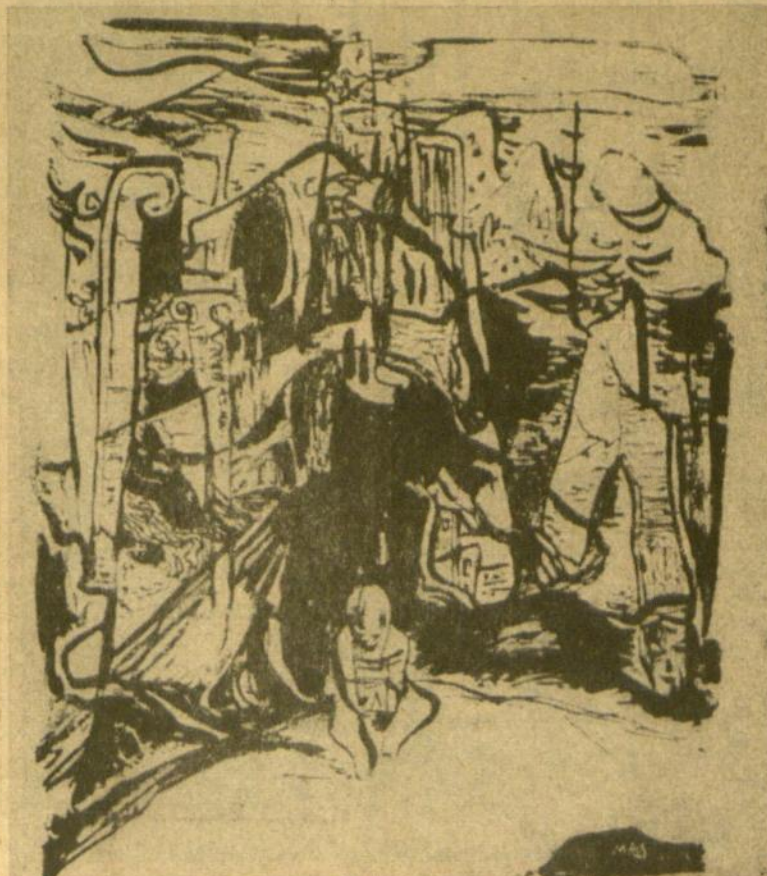
k. br.

Šiame numery:

- Lietuviškumas visuotinume.
- Lietuvos humanizmas ir renesansas tarybinėje istoriografijoje.
- Dail. Liudo Vilimo netekus.
- Vilniaus universiteto įkūrimas.
- Giesmės iš Lietuvos.
- Intelektualai ir religija Vienoje.
- Žvilgsnis į amerikiečių literatūrą.
- Lietuviai kuriasi mėnulyje.
- Kultūrinė kronika.
- Nauji leidiniai.

Dail. Liudas Vilimas draugu tarpe. Iš kairės į dešinę: A. Dargis, V. Petravičius, T. Valius, L. Vilimas, J. Bakis, A. Valeška ir P. Augius. Nuotrauka daryta Lietuvių dailės instituto suvažiavime 1955 m. Toronte, Kanadoje.

Liudas Vilimas

Likimo prieangy

INTELEKTUALAI IR RELIGIJA VIENOJE

JUOZAS TININIS

Religinė intelektualų veikla.

Prof. O. A. Maureris (dvasiškis) yra vienas iš ryškiausių Vienos intelektualų. Jis vadovauja labai moderniskai grafikos, tapybos ir skulptūros galerijai, kuri yra arti garsiosios Sv. Stepno katedros. Ten jis nuolat skaito įvairių sričių menininkams nepaprastai turiningas paskaitas, ir klausytojų yra labai aukštai vertinamas. Be to, jis yra modernaus katalikų akademikų sambūrio galva. O jo sakomas žodis būna toks įdomus, kaip vokiečių Romano Guardianio, kuris daugelį lietuvių studentų pažįstamas iš pokarinių laikų, praleistų Tuebingeno universitete.

Antras žymus Vienos katalikų intelektualas yra premonstratėjų ordino vienuolis A. Wucherer, geras buvusio Karlo Kirche Vienoje rektoriaus K. Kaniausko pažįstamas. Spaudoje ir paskaitomis jis veda sėkmingą dialogą su ateistais, argumentuotai griaudamas jų ideologijos silpnus pamatus.

Profesorius Daimas, gelmių psichologijos žinovas, parašęs iš savo srities daug knygų, savo raštais daro daug įtakos Vienos marksistams, kurie per jį savo pasaulėžiūrą vis daugiau ir daugiau ima grįsti krikščioniškos doktrinos principais. Viena jo knygų davė impulsą kardinolui Bea pasidaryti moderniškesnį Vatikano susirinkimą, sprendžiant įvairias religines problemas. Prancūzų marksistas Gorodys, jo paveiktas, yra išsireiškęs: "Jei mes nepasisavinsim krikščionių skelbiamos doktrinos, tai mūsų marksistinė teorija liks neveikianti ir sausa".

Dideliu intelektualiniu veikumu pasižymi ir senyvas katalikų intelektualas prof. A. Merkl, išgarsėjęs juristas, nepaprastai lietuvių gerbėjas. Kadai jis buvo H'tlerio ištremtas iš Vienos į Tuebingeną. Po karo Tuebingeno universitete jis ėmė skaityti jurisprudencijos paskaitas, ir jo klausytojų tarpe buvo ne vienas lietuvis teisininkas. Tarp kitko, jis yra labai susidomėjęs P. Amerikoje gyvenančio profesoriaus Mačernio stu-

dija, kritikuojančia egzistencialistinę filosofiją.

Prof. dr. Ficker (šiuo metu gyvenantis Innsbrucke) labai pasitarnavo lietuviams tuo, kad austrų tarpe išpopuliarino Oskarą Milašį, kuris iki šiol buvo čia beveik nežinomas. Taip pat jo nuopelnas, kad austrų poetas Traklis šiandien pripažintas kaip naujo žodžio poezijoje miestas: įsai jį "atrado".

Praktinė aktyvistų veikla.

Prie katalikų bažnyčių Vienoje yra sudaryti vadinamieji aktyvistų būreliai, kuriems paprastai priklauso pasišventusios labdarės darbas moterys. Kas mėnuo jos išnešioja į namus parapijos laikraštėlį (Pfarrblatt), nemokamai išdalindamos jį atšalusiesiems katalikams ir visai nekatalikams, jei tokių pasitaiko toje gatvėje, kurią aktyvistai aptarnauja. Išdalindamos laikraštėlį, jos užmezga pažintis su šiais atšalėliais ir netikėtais, pamato, kad jų sielos tuščios, bet ištroškusios artimo meilės ir tiesos. Aktyvistų pasišventimas ir nuostabumas dažną jų sužavi, ir jie pasidaro minkšti kaip vaškas, iš kurio skulptorius gali nulipdyti figūrą pagal savo turimą idėją. Jų veiklos įtakoje atsiranda konvertitų, kiti grįžta prie prarasto tikėjimo. Joms pasitaiko rasti net ne krikštytų vaikų, kurie per jas

A. Elskus Pažaislio Marija paminklinėje koplyčioje Washingtone

pasidaro Bažnyčios nariais.

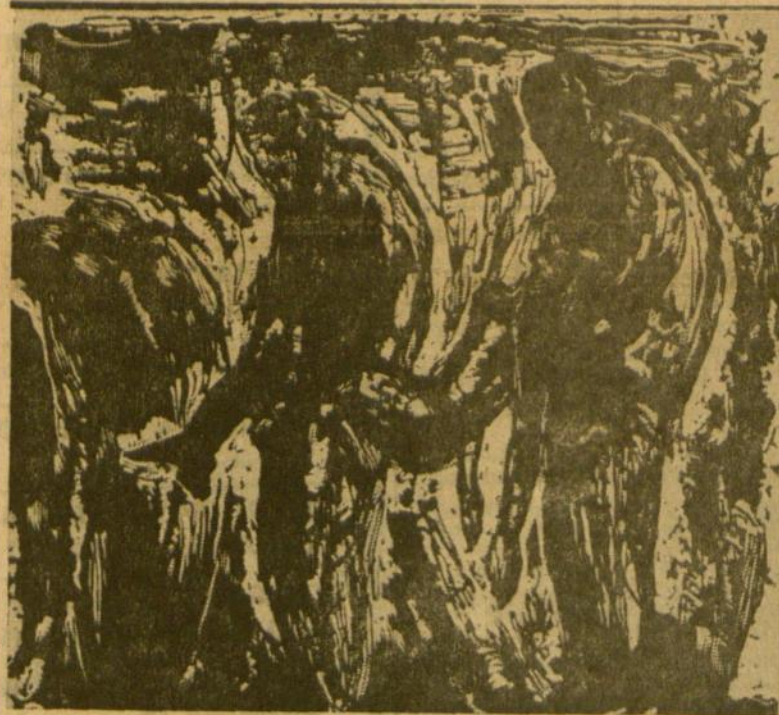
Viena tokia aktyvistė man papasakojo nuostabių atsitikimų iš šios savo veiklos. Parodyta jų meilė, gailestingumas ir savęs išsižadėjimas, nereikalaujant už savo darbą atlyginimo, daro stebuklus ir atneša į nelaimingų žmonių sielas atsinaujinimą ir ramybę.

Pasitaiko parapijų, kur parapišų darbą atlieka aktyvūs Marijos legiono nariai.

Zmonėms religijos neišimas

vyksta ir kitokiais būdais. Vienos miesto bažnyčių būna išskabinas pluoštas atvirukų, primenančių nedidelio formato nuplėšiamąjį kalendorių. Atviruko kairinėje dalyje užrašyta: "Aš esu susidomėjęs katalikų tikėjimu, daro stebuklus ir atneša į nelaimingų žmonių sielas atsinaujinimą ir ramybę. Prašytojas turi duoti savo pavardę ir adresą. Dešinėje atviruko dalyje pažymėtas šitoks adresas: "Tikėjimo informacijos sekretoriui. XV, Reindorfstr. 21, 1150 Wien. Antroje atviruko pusėje užrašyta: "Tikėjimo informacija nekatalikams ir katalikams, kuriems tikėjimas virto problema ar kurie yra susidomėję tikėjimo klausimais. Mes pasileikame atstu vienas nuo kito. Jūs nebūsite mūsų lankomas. Laiškų išsiuntimas bus neutralus. Kas mėnuo jūs gausite po du laiškus (išskyrus liepos ir rugpjūčio mėnesius). Užtenka pasiųsti šį atviruką, ir jūs dvejus metus nemokamai ir be jokio įsipareigojimo gausite informacijos laiškus svarbiausiais tikėjimo klausimais". Gale atviruko didelėmis raidėmis užrašas: Gratis (nemokamai).

Pasakoja, kad toks atvirukas yra atvedęs į katalikų Bažnyčią ne vieną sielą.

Liudas Vilimas

Paskutinis patarnavimas

GIESMĖS IŠ LIETUVOS

Šiluvos koplyčios dedikacijos ir Lietuvos religinio kongreso Washingtone proga skelbiame čia mus pasiekusias dvi Marijos giesmes iš Lietuvos. Jų autoriai nežinomi, ir giesmės laikytinos šiandienine liaudies kūryba, naująja tautosaka. Tad ir joms vertinti įprasti literatūriniai kriterijai šiuo mūsų atveju netaikytini. Giesmės reikia priimti kaip žmonių vis neblėstančio prisirišimo prie Marijos liudijimą ryšium su žinomuoju Skiemonių žygiu. R e d.

1.

Skiemonių padangė nušvito laukai —
Dangaus Motinėle, tai Tu mus lankai.
Čia žemė tavoji, čia tavo vaikai!
Čia šalį stebuklams Tu pasirinkai!

Ilgies Tu tyrumo širdies nekaltos,
Renkies tu Ramutę atstove tautos,
Per ją šiandien melsis Tu mūsų prašai,
O skruostus Tau vilgo ašarų lašai.

Tau gaila paklydusių savo vaikų,
Nes jie nebemato į dangų takų,
Ir paslinkę nori mums šiandien priminti,
Tikėjimą, meilę širdyse gaivinti.

Aukojame šiandien Tau širdis savas,
Leisk Tau ašarėles nušluostyt visas.
Gausiai plaukia minios iš visos Lietuvos,
Visi ilgis, laukia pagalbos Tavo.

Tu mums mylimiausia Motina esi,
Kai sutemos dengia — viltis Tu šviesi,
Ištiesk, Motinėle, mums savo rankas,
Priimk dovanėles Tu mūsų menkas.

Klausai Tu šiandieną juk mūsų maldos,
Esi pasirošęs padėt visados,
Atodūsius žemėj skaudžius Tu girdi,
Gal jie šiandien Tave skaudžiai pravirkdė.

Neverk, Motinėle, mes prašom Tavęs —
Mes užmirštai Meilei aukosim save.
Jei kryžiai merdint, skausme Tu likai —
Ir šiandien Jį skaudina Tavo vaikai.

Mūs klystančių brolių išgelbėt ateik,
Jų skurstančiai sielai malonių suteik.
Kad jiems sužibėtų tikroji šviesa,
O žingsnius lydetų didžioji Tiesa...

Palaimink Tu šalį mūsų Lietuvos,
Tegul mūsų žemėj lelijos baltuos,
Tyrų širdžių meilė Tau nebeužges,
Neverk, Motinėle, mes prašom Tavęs.

Mes nešam šiandieną Tau širdis savas,
Leisk Tau ašarėles nušluostyt visas.

2.

Marija, viltis mūs tikroji,
Tu laimė vargdenio žmogaus,
Pamėgus lietuvių tą šalį,
Vedi mus į laimę dangaus.

Tau gaila mūs klystančių brolių,
Visi esam Tavo vaikai,
Mūs skriaudžiamą šalį varguolių
Iš aukšto dangaus aplankai.

Saulutei žemai nusileidus
Ir žemę jau dengiant tamsa,
Tėvynės laukuose pasklinda
Nežemiško grožio šviesa.

Dangus mūsų šalį aplankė,
Aplinkui ramu ir tylu.
Mariją pamato mergaitė
Tarp pievų, žalių dobilų.

Nustebus, apsprįžius bėga,
Ji nori tėvelius pašaukti,
Bet Tu, o švenčiausia Mergelė,
Nenori ilgiau nieko laukti.

Jai vienai — laimingam vaikeliui
Šią laimę yr skirta matyti,
Dar kartą, švenčiausia Mergelė,
Jai leisi save pamatyti.

Ji ima į rankas rožančių —
Tai ginklas krikščionio žmogaus,
Ji eina sutikti švenčiausios —
Gal vėl nusileis iš dangaus.

Ir mato mergaitė štai šviesą,
Ji stovi prieš Josios akis.
Išdrįsta ji kalbinti Mariją,
Ir laukia, ką jai pasakys.

Švenčiausia Mergelė Marija,
Neverta šios laimės buvau.
Menkutė šios laimės gulkelė
Štai grožį dangaus aš matau.

Šią laimę verti tik matyti
Šventi vyskupai, kunigai.
Už ką, o švenčiausia Mergelė,
Už ką taip mane pamilai?

Patiko Mergelėi Marijai
Tyrumas lelijos baltos —
Ji savo jaunystę ir džiaugsmą
Dėl Dievo čia žemėj aukos.

Švenčiausia Mergelė Marija,
Išgelbėk žmoniją, prašau,
Nuo karo ir visų pavojų,
Nes Tave galingą matau.

Tada aš žmoniją gelbsiu,
Kai melsis daugiau jie pradės,
O tave, mergaitė jaunoji,
Išgelbėčiau jau nuo mirties.

Marija tarp žvakių švitėjo
Čia vakarą tylų vėlai,
Aplinkui švenčiausią žydėjo
Aukšimai visi dobilai.

Jai ašaros krinta taip gausiai
Pamirtoje žemėj savoji,
Kai klystančių gaila labiausiai,
Nes skęsta jų protai tamsoj.

Marija, kur mes bekeliausim,
Nerasime laimės pilnos.
Ateik vėl pas mus, mylimiausia,
Mes šaukiame Tavo globos.

Tu saulės dienas vėl džiaugsmingas
I mūsų tėvynę grąžink.

Šią uždangą kieta, švininę,
Kandies ir nelaimės nuimk.

Maldauk už mus įžeistą Meilę,
Tegul mums kaltiems dar padės,
Tegul mūsų Tėvynės žemelį
Tau baltos lelijos žydės.

Marija, čia žemė tavoji,
Mes liksime Tavo vaikais,
Tu Motina mūsų tikroji,
Mes žengsime Tavo takais.

Užtark visados prieš Aukščiausią
Mūs klystančių brolius kaltus,
Mirties valandą kad atrastum
Visus dangaus laimės vertus.

Vilniaus universiteto įkūrimas

Tęsinys straipsnio apie vysk. Protasevičių ir jėzuitus

PAULIUS RABIKAUSKAS, SJ

Vyskupas jaučiasi apskunkintas. Išleisdamas didžiausias sumas, steigdamas jėzuitų kolegiją, ir, jei Dievas leis, įgyventi, noris ją paversti universitetu. Tokios įstaigos Lietuva reikią ne mažiau kaip Lenkijai Krokuvos universiteto. Be to, lenkams esą daug arčiau į kitus universitetus, kai tuo tarpu iš šio krašto į juos labai toli. Vilniaus kolegija esanti kaip koks pylimas prieš erezijas, sklandančias iš Prūsijos, iš Livonijos, ir prieš schizmą, ateinančią iš Maskvos žemių. Iš čia galys plisti grynas katalikų tikėjimas į minėtas šalis ir į Švediją. Be to, šiame krašte niekam nereikią ir nereikią Krokuvos universiteto, nes ir čia esą nemažiau mokyty ir nemažiau darbščių profesorų, humanitariniams dalykams, graikų ir lotynų kalbai, filosofijai ir teologijai dėstyti; jų nekaltant apie studentų drausmingumą, kuriuo čia kur kas daugiau rūpinamasi negu ten Krokuvoje. Nėra protinga (est autem a ratione alienum) — rašo toliau vyskupas, — nėra protinga, kad būtų užkraunama našta tam, kuris iš to neturi jokios naudos, arba kad kas nors turėtų mokėti mokesčius, kai už tai negauna nei jokios pagalbos, nei pelno. Jeigu jau Vilniaus vyskupai turį juo prisidėti, tai, pagal teisybę ir Apaštalo pasakymą, tegul remia savuosius, o ne svetimuosius. 'Neabejoju, — baigia laišką vyskupas, — kad Jūsų Šventenybė priims šias racijas ir pats arba per savo nuncių atleis mane nuo sinodo užkrautos prie-

volės. Aš — sako — tuo nuosirdžiau įmsiuos užbaigti savo pradėtą darbą, juo būsiu laisvesnis nuo pašalinių ir šiam kraštui (t. y. Lietuvai) visai nenaudingų našų. — Kokį jis gavo į tokį drąsų ir energingą laišką iš popiežiaus atsakymą, neteko patirti. Būtų taip pat įdomu sužinoti, kaip tame dalyke laikėsi žemaičių vyskupas Merkelis Giedraitis, kuris, tur būt, pats asmeniškai dalyvavo šiame Petrikavo sinode.

Universiteto teisės Vilniaus kolegijai buvo iš tikrųjų netrukus suteiktos. Karalius Steponas Batoras savo Lvo ve 1578 m. liepos mėn. 7 d. duotų raštu, patvirtindamas vyskupo Protasevičiaus naujai parašytą fundaciją aktą, suteikė kolegijai universiteto titulą, visas teises ir privilegijas, kokias turėjo Krokuvos ir visi kiti universitetai. Sekantį pavasarį karalius, atvykęs į Vilnių, nauja, balandžio mėn. 1 d. duota privilegija patvirtino tai, ką buvo suteikęs prieš kelis mėnesius Lvo ve. Iš Bažnyčios pusės universiteto titulą ir visas su tuo susijusias teises bei privilegijas suteikė popiežius Grigalius XIII bule "Dum attenta", išduota Romoje 1579 m. spalio mėn. 30 d. (ne 29 d., nes dokumente parašyta ištisais žodžiais: tertio kal. novembris). Gavusi tą bulę, Vilniaus kolegija tapo juridiniu pilnateisiu universitetu, kuris tačiau dažniausiai buvo vadinamas Academia Vilnensis, nes toks pavadinimas humanistiniai išsilavinusiai ausiai buvo priimti-

nesnis už anuomet dar nenusistovėjusį, daugiausiai žodį 'universitas' (pvz. galėjo būti pavadinimas: batišvitių universitetas — universitas auctorum, t. y. kurio nors miesto batišvitių, jų cechais).

Bet čia gali kilti klausimas: kokia tad yra Vilniaus universiteto įsteigimo data? Davė privilegijas karalius, davė jas ir popiežius. Kurio reikia laikytis? Įdomu, kad, skaitydami popiežiaus bulę, nerandam nė žodžio apie prieš tai suteiktas karaliaus privilegijas. Minimas tik vysk. Protasevičius, kaip universiteto fundatorius; sakoma, jog jis prašęs, kad popiežius jėzuitų vadovaujamą Vilniaus kolegiją pakeltų į universitetą. Tiesa, trumpai pažymėta, kad karalius su tuo visiškai sutinkąs, bet nė žodžio apie kataliko ir jėzuitams palankaus karaliaus daktos dokumentus, Lemiamieji bulės žodžiai nekalba apie universiteto įsteigimo patvirtinimą, bet aiškiai sako: 'auctoritate apostolica tenore praesentium erigimus et instituimus' (... šiuo raštu apaštališkuoju autoritetu įkuriam ir įsteigiam). Būtų sunku visa tai paaiškinti, jei mums nebūtų žinomas vysk. Protasevičiaus rašytas laiškas popiežiui 1579 m. liepos mėn. 26 d., t. y. po to, kai jau buvo gautas iš karaliaus visos privilegijos. Tame laiške vyskupas kaip tik išdėsto, kaip karalius, atvykęs į Vilnių, įsakęs jėzuitų kolegijai suteikti tokias pat privilegijas, kokias kadaise buvo suteiktos Krokuvos universitetui (Academiae Cracoviensis). Į karaliaus dokumentą tačiau pakliuvęs vienas nuostatas, kuris galėtų Vilniaus universitetui daugiau pakenkti negu padėti. Ten numatoma, kad Vilniaus vyskupas būtų universiteto kancleriu, o žemaičių vyskupas — jo globėju ir teisėju (iudicis ac protectoris officio fungatur). Bet tai esą prieš jėzuitų ordino konstitucijas, kurias yra patvirtinę patys popiežiai. Jiems

turinti būti duota laisvė pasirinkti sau globėjus ir užtarėjus, kokius jie patys nori. Iš anksto nustatytas asmuo dažnai būsiąs kliūtis Akademijs vystymuisi, nes mažai būsią tokių vyskupų, kurie būtų tiek išsilavinę filosofijos ir kitose mokslo šakose, kad galėtų teisingai spręsti mokslo reikalus. Būtų prašęs, kad karalius išduotų naują dokumentą, bet tie, kurie eina valstybines pareigas ir kurių pritarimas būtinais reikalingas, su tokiu pakeitimu jokių būdu nesutiksia, ir taip jau sunkiai išgautas dalykas galėtų būti visai prarastas. Todėl tegul šv. Tėvas motu proprio viską kaip reikiant sutvarko. Į tą, be abejo, pačių Vilniaus jėzuitų paruoštą laišką atsižvelgdamas, pop. Grigalius XIII išdavė bulę, kurioje neminimos karaliaus suteiktos privilegijos, kad neatrodytų, jog popiežius taisąs karaliaus nutarimus, ir ypač kad nebūtų sukuršinti jėzuitams nepalankūs karaliaus patarėjai. Jėzuitai iš pradžių laikėsi popiežiaus bulės nuostatų, reikalaujančių, kad ordino vyresnybė skirtų rektorių, kanclerį, profesorius, ir 1583 m. paskyrė vieną iš savųjų, T. Pilypą Widmanstetter, pirmuoju Vilniaus universiteto kancleriu. Tikiai nuo 1634 m. kanclerio titulas buvo duodamas Vilniaus vyskupui, o iš pačių jėzuitų paskiriamas vicekancleris, žemaičių vyskupai, atrodo, niekuomet nėjo universiteto globėju ir teisėju pareigų. Kadangi nuo pat pradžios buvo laikomasi popiežiaus bulėje nustatytos tvarkos, tai, mano nuomone, šios bulės data turi būti laikoma juridine Vilniaus akademijos — universiteto įsteigimo data. Antra vertus, ir karaliaus privilegijos faktinis įsigaliojimas daugiau ar mažiau sutampa su popiežiaus bulės išdavimo laiku, nes, kaip žinome, ant iškilmingos karaliaus privilegijos tik 1579 m. rudenį buvo uždėtas Lietuvos valstybinis antspaudas.

9. Vysk. Protasevičiaus nuopelnai ir mirtis

Pagaliau išsipildė tai, kam vysk. Protasevičius per 12 paskutinių savo gyvenimo metų skyrė daugiausia rūpesčių ir taip pat savo turtą dalį. Buvo įsteigtas universitetas, kuris tapo svarbiausiu kultūrinio, mokslo ir dvasinio gyvenimo Lietuvos centru. Per jį lietuviai dar tampriau susijungė su Vakarų kultūra, bendravo su kitomis Vakarų tautomis. Nors Lietuva buvo artimai susijusi su Lenkija, lietuviai nebėgo ten semtis sau mokslo žinių. Jie neblogiau jų gavo savo krašte, o, norėdami dar pasitobulinti, vykdavo į Vokietiją, Italiją, Prancūziją, Čekiją, Austriją ir kitur. Vilniaus akademija tapo ir lietuvių ugdymo, kiek ano meto sąlygose buvo įmanoma, židiniu. Joje išaugo ir reikėsi mūsų Sirvydas, Gruzevskis, Šrubauskis, Šimkevičius, Jaknavičius, broliai Kojelavičiai ir daugybė kitų Lietuvai dirbusių asmenybių, joje buvo paruošta šimtai tilių lietuviškos liaudies apaštalių bei paprastų žmonių mėgiamų pamokslininkų. Vysk. Protasevičius, žinoma, negalėjo viso to pramatyti, bet nėra jokios abejonės, kad jis giliai suprato savo pastangų svarbą.

Kai tik popiežius 1579 m. spalio 30 d. pasirašė prašymą (supliką), tuo duodamas įsakymą paruošti Vilniaus universiteto įsteigimo bulę, reikia manyti, apie tai tuo jau buvo pranešta ir Vilniaus vyskupui. Senelis ir ligonis vyskupas tikrai galėjo sakyti su Simeonu: Dabar, Viešpatie, atleidi savo tarną ramybėje. Po kelių savaičių jis užmigo Viešpatyje paskutinę jų pačių 1579 metų dieną. Kai buvo laidojamas, katedroje dalyvavo visi jėzuitai mokytojai ir Akade-

(Nukelta į 4 psl.)

LIETUVOS HUMANIZMAS IR RENESANSAS TARYBINĖJE ISTORIOGRAFIJOJE

(Nukelta į 2 psl.)

atitruksa nuo istorinės tikrovės ir naudoja plunksną d'ėnos politikos tarnybai.

Atrodo, italų renesanso apibendrinimui duodamas skyrelis „Italų renesanso ypatybės“ (62 psl.). Jame keliamos socialinės ir ideologinės priešybės miestuose ir tironijų iškėlimas juose. Kažkodėl mūsų autorius tironiją išgalvėjęs miestuose pavadinęs „feodalinę reakciją“ (68 psl.). Čia jau nedovanojama mašini istoriniai terminai ir įnešamas disonansas į sąvokų vartoseną. Mat, kas viduramžiais buvo feodališka, daugiau ar mažiau siejosi su žemės valdymu ir su miestais tiesiog negretintina. Miestuose išgalvėjo turtinųjų patricijų luomas ir iš jo išėjo tironai. Autorius teisingas, kai šalia turtingo patricijų luomo iškėlė aikštėn ir atsirandantį miesto proletariatą ir jų vadą Florencijoje Savonarolą.

Įtarpu tarp Italijos renesanso ir Lietuvos duodama trumpa renesanso šiaurės Alpių apžvalga. Kaip paprastai, pradeda nuo „kapitalistinių santykių“, toliau kalbama apie miestus, ypač apie Vokietijos, ir stabtelėjama ties epizodu, susietu su garsiais „epistola obscurorum virorum“ laiškais. Nuo jų sukama prie Vokietijos reformacijos, kildinant ją iš humanizmo. Skyrium rašoma apie Erazmą Roterdamietį, duodant kai kurias biografines žinias ir labiausiai kalbant apie veikalą „Pagrindamasis žodis Kvaillybei, kuris išverstas ir į lietuvių kalbą. Autoriui svetimas dalykas gilintis į visą plačią Roterdamiečio kūrybą ir išdėstyti jo mokslo esmę. O gilesnis Erazmo mokslo pažinimas nebūtų leidęs daryti išvados: „Jis buvo šalininkas pasaulietiškos, ne religinės humanistinės kultūros“ (80 psl.). Jei Jurginiui būtų buvę lemta pažinti klasišką naują (1941 m. išleistą) minėto olandų istoriko J. Huizinga monografiją apie Erazmą, jis būtų buvęs priverstas pripažinti, kad Erazmas grindė ne kokią pasaulietišką kultūrą, bet buvo krikščioniško humanizmo pionierius ir joks katalikų Bažnyčios grovėjas.

Vakarietiško humanizmo apžvalgą baigiama revoliuciniu reformacijos sąjūdžiu, Tomo Miun

cerio vadovautų anabaptistų sukilimu.

Renesansas Lietuvoje

Labai savaimingai mūsų autorius pradeda dėstyti renesansą Lietuvoje, kai jis pirmiausia pasakoja apie 16 a. ne tiek kultūrinį, kiek ūkinį suklestėjimą. Dėmesys kreipiamas į miestus, labiausiai, žinoma, į Vilnių. Jame jau tada klostėsi tokie gamybiniai santykiai, atseit bazė, ant kurios išaugo „buržuazinės idėjos“, t. y. antstatai. Toliau dėstomi daugiau ūkiški santykiai, pirmoje eilėje konfliktai tarp miestiečių ir feodalių. Nei iš šio, nei iš to įterpiamas skyrelis „Politika ir istoriografija“ (99 psl.), kur kalbama apie neigiamą lietuvių pavaizdavimą Žalgirio mūšyje. Koks ryšys tarp Dugosio aprašymo ir renesanso, vienas tik autorius gal galėtų paaiškinti. Taip pat neaišku, kodėl čia reikėjo kalbėti apie stiprias pagonybės liekanas liaudyje XVI a. ir vėliau apie husitų ryšius su Lietuva. Ta proga galima pastebėti ir mūsų autorius kartojamą istoriografijoje įsiaknijusią klaidą, kad čekių samdinių daliniui Žalgirio mūšyje vadovavo Jonas Žižka. Iš tikrųjų čekus į kovą vedė didikas Sokolas Lemberietis, o Žižka buvo tik eilinis mūšio dalyvis, visai nepaminėtas Žalgirio kovos šaltinyje.

Tikros renesansinės temos pradedamos nuo didikų vaikų studijų užsienio universitetuose. Gražiai pereinama nuo didikų studijų pavaizdavimo prie lietuviško metraščio ir čia plačiai dėstoma tikrai renesansinė lietuvių kilmės teorija. Visai teisingai (128 psl.) pastebimas polemikas platesnės XVI a. redakcijos metraščio turinys, kur Lietuvos didikai kildindami save iš romėnų, tarėsi, jog jie

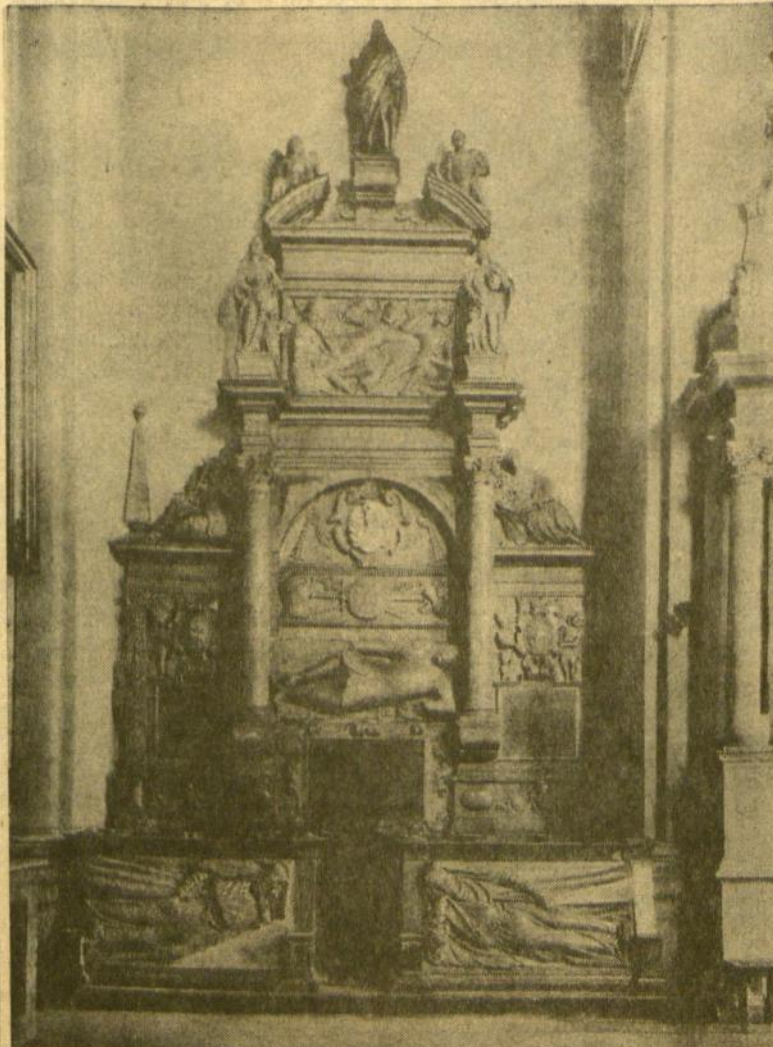
šlėktomis tapę ir herbus gavę be jokio lenkų tarpininkavimo. Dėl to jiems ir nebuvo reikalingi lenkų herbai, gauti Horodlės seime. Apskritai, Jurgino samprotavimai apie Lietuvos metraštyje yra viena geresnių vietų visame jo veikale.

Kaip ir Vakarų Europos, taip ir Lietuvos renesanse autorius vis stengiasi išdėstyti jo antibažnytiškumą. Humanistas jam turi būti būtinai pasaulietiškos kultūros žmogus. Jis gan sukaip stengiasi aiškinti, kaip karais humanistas galėjo būti dvasininku. Dvasininkas jam būtinai feodalinio luomo žmogus (132 psl.) ir tik savo luomo privilegijoms išsaugoti jis tepasiklaido dvasininku ir humanistu tapęs. Jis buvęs blogas dvasininkas, dėl to, kad jo išpažintamas humanizmas „kreipė į laisvamanybę ir ateizmą“ (133 psl.). Tai tuščias žurnalistinis istoriko postringavimas, prisdengus istorijos mokslu. Juk tokios naujoviškos sąvokos, kaip laisvamanybė, ateizmas tikrai netinka nei Lietuvos, nei, apskritai, Europos renesanso laikmečiui.

Teigiamos knygutės vietos, kur kalbama apie paskirus autorius ir atpasakojami jų kūriniai. Gražiai apibūdinami Lietuvos ir Vilniaus XVI a. poetai, kurie iki šiol mažai buvo žinomi; suminimi pirmieji spausdininkai, ypač Pranciškus Skorina, ir jų darbai, pirmieji bibliotekininkai ir jų bibliotekos ir publicistai. Šių paskutinių tarpe randame žymiuosius XVI a. Lietuvos autorius: Rotundą, Mykolą Lietuvį, Volaną ir Leoną Sapiegą. Paskutinis dėstomas ypatingame skyrelyje, duodant gan plačias ištraukas iš jo prakalbos prie trečiojo (1588) Lietuvos statuto. Skyrium užsi- brėžia kalbėti ir apie M. Strij-

Sekančią dieną buvo laikomos panašios pamaldos šv. Jono bažnyčioje su lotynišku pamokslu ir mokinių rečituotais eilėraščiais.

Vysk. Valerijonas Protasevičius vertai užsitarnavo, kad mes jį prisimintume ir po rių šimtų metų. Neparašė veikalų, nebuvo žinomas kaip pamokslininkas, nieko nuostabaus, įžymaus neturime pasakyti iš jo asmeninio gyvenimo, bet jis labai taikliai išvėlgė, ko tuomet labiausiai reikėjo jo ir mūsų tėvynei, tam pasiekti nieko nesigalėjo ir savo nepalaužiamu ryžtingumu greitai ir tobulai pasiekė. Jis tikrai gali sakyti su Horacijum: Exegi monumentum aere perennius — Pasistaciau sau paminklą, patvaresnį už varį.

Kunigaikščio Leono Sapiegos renesansinio stiliaus marmurinis antkapis šv. Mykolo bažnyčioje, Vilniuje (XVI amž.).

kovskio renesansinės mintis jo žinomoje kronikoje. Užuoat išnagrinėjęs veikalą istoriografiškai, išryškinant ten randamas renesansines idėjas, autorius duoda tik kelias neesmines ištraukas, kurios rodo kiek patriotinę autoriaus tendenciją, bet ne renesansinės žymės. Pridurmai aprašoma ir Strijkovskiui gimininga Gvaninio kronika. Visai pagrįstai kreipiamas dėmesys į gyvą ir vaizdingą Lietuvos ir gretimų kraštų aprašymą, lėmusį kronikos pasisekimą. Čia pat užsimenama ir žinoma S. Herberšteino knyga „Rerum Moscovitarum commentarii“, pelniusi didelį populiarumą.

Įdomus skytelis „Pažiūros į tautą ir į šnekamąją kalbą“ (149 psl.). Pirmiausia pasisa-

koma dėl valstybinės Lietuvos D. Kunigaikštijos kalbos, kuri, pasak jo, buvusi ne kokia slavų bažnytinė, o „šnekamoji Lietuvos didikų ir rusiškųjų žemių valstiečių ir miestiečių kalba“. Lietuvos lenkėjimas, kur didikai nuo rusų kalbos perėjo į lenkišką, prasidėjo tik su humanizmu ir reformacija. Greičiau jis vykęs bažnytinės sfere, kur vyravo dvasiškiai lenkai. Įdomus dalykas yra keliamas valstybinis patriotizmas, lietuš vien didikus. Liaudžiai jis buvęs svetimas, tik šiek tiek buvęs jom įdiegtas reformacijos

MOVING

SERENAS perkrausto baldus ir kitus daiktus. Ir iš toli. Miesto leidimai ir pilna apraudo. 2047 W. 67 Pl. WA 5-8063

10% 20% 30% pigiau mokėsite už apraudo nuo 1000 ir automobilo pas

FRANK ZAPOLIS

3208 1/2 West 95th Street Chicago, Illinois 60642 Tel. GA 4-8654 ir GR 6-4339

LEO'S SINCLAIR SERVICE

5759 So. Western Avenue LEONAS FRANKUS, Sav. Stabdžiai, Sankabos, Transmisijos Tune-ups ir Motorų Remontas Kampas 58th Street Telefonas — Prospect 8-9533

laikais. Valstybinis patriotizmas neturėjo nieko bendro su kalba ir tauta. Jis tapatintas vien su valstybe. Lietuvių buvo vadinamas Lietuvos D. Kunigaikštijos pilietis. Lenko vardas čia buvęs svetimas net ir lenkiškai kalbėjusiam Lietuvos D. K. gyventojui.

Gražūs du paskutiniai skyreliai apie renesansinę architektūrą ir daile Lietuvoje. Žymiausių architektūrinių renesanso paminklų mūsų autorius laiko Vilniaus universiteto rūmus. Juos, ypač uždarus kiemus, jis plačiau aprašinėja. Renesansinė daile mato jis daugiausia skulptūros paminkluose, pirmoje eilėje Vilniaus katedros sakofaguose. Ilgiau stabtelėja ties Aušros Vartų paveikslu ir spėlioja, jog jame jamžinti Barboros Radvilaitės išvaizdos bruožai.

Reformacija Lietuvoje

Mūsų autoriui reformacija buvo humanizmo tęsinys, atseit, ji priklauso renesanso epochai. Todėl jis ją ir dėsto savo veikale. Pakalbėjęs apie ją kiek vakarietiško renesanso rėmuose, Lietuvos renesanse jis jau plačiau ją apžvelgia. Jurginis neseka mūsų išgalvėjusia nuomone, kuri seniau nuolat kar-

tota, kad pirmieji renesanso se-kėjai buvo didikai. Tiesa, jis plačiau išdėsto mūsų reformacijos istorikų Šepėčio ir Purickio veikalus, bet, nepritardamas jiems, bando vesti reformaciją iš lietuviškų humanistų. Pagal savo tezę autorius supla-ka humanistus ir pirmuosius reformatus į vieną krūvą ir jų

(Nukelta į 5 psl.)

DEKORAVIMAS

IS VIDAUS IR IS LAUKO

Kilimai ir apmušti baldai valomi. J. RUDIS Tel. CLIFFSIDE 4-1050

TELEVIZIJAS:

paprastas ir spalvotas nebrangiai taisau. Už patarnavimą vietoj \$3, už dirbtuvės darbą \$10 ir dalyv. Pasiteiraukite apie naujas.

J. MIGLINAS

2549 W. 69 St., II auk., PR 6-1063

REAL ESTATE — INCOME TAX DRAUIMO IR KT. REIKALAI

A. & L. INSURANCE AGENCY AND REALTY

A. LAURAITIS

4645 S. Ashland Ave., LA 3-8775

(Currency Exchange patalpose)

Sąžiningas Patarnavimas

SKIP'S Self Service LIQUOR STORE

5515 SO. DAMEN AVE. ALL PHONES WA 5-8202

SEPTEMBER — RUGSEJO 1, 2, 3 D. D.

BISQUIT THREE STAR COGNAC Fifth \$5.19

MONNET V.V.L. IMPORTED COGNAC Fifth \$4.59

CANADIAN HOST RARE CANADIAN WHISKY Fifth \$2.98

GRAIN ALCOHOL 190 Proof U.S.P. Fifth \$4.09

RICCADONNA VERMOUTH IMPORTED Dry or Sweet 30 oz. Bottle \$1.29

CHOICE OF TWO POPULAR BRANDS OF CANADIAN WHISKY Fifth \$4.98

GORDON'S EXTRA DRY MARTINI or VODKA

MARTINI COCKTAIL (Close out) Fifth \$2.98

COEUR DE FRANCE IMPORTED Blackberry, Cherry or Apricot Liqueur Fifth \$2.79

CANFIELD'S MIXERS & FLAVORED SODA 12—12 oz. Cans .99¢

OLD STYLE LAGER BEER Case of 24—12 oz. Cans Case \$3.69

DARGIS DRUG STORE

2425 W. Marquette Road

Telef. HEmlock 4-6050

Pranešame, kad

SUGRIŠTAM

IS

ATOSTOGŲ

IR VAISTINĖ

BUS

ATIDARYTA

rugsėjo mėn.

6-tą dieną

—O—

Dėkingi esame už Jūsų paramą.

CHARLES P. DARGIS

Reg. Pharmacist

Kasdien: 9:30 ryto iki 8:00 val. vakaro.

Seštadienį: 9:30 ryto iki 5:00 vak.

Treč. ir sekm. uždaryta.

MARQUETTE PARK — AMERIKOS LIETUVIŲ SOSTINĖJE

CHICAGO SAVINGS

AND LOAN ASSOCIATION

6245 SO. WESTERN AVE.

CHICAGO, ILL. 60636

TEL. GR 6-7575

CHICAGO SAVINGS AND LOAN BENDROVĖ, viena tarp žymiausių krašto finansinių įstaigų, aptarnauja šios apylinkės gyventojus pavyzdinai, saugiai ir pelningai jau virš 41 metus, visada prisilaikydama saugumo ir išmokėdama, palyginamai, aukštą dividendą. Mes nesiverčiame tapti pačia didžiausia bendrove, bet stengiamės būti stipria finansine įstaiga ir teikti pačius geriausius patarnavimus mūsų taupymo ir skolinimo nariams.

Mes bendradarbiaujame su vietinėmis lietuvių organizacijomis, noriai prisidėdami darbais ir finansais, kad galėtumėte geresnį gyvenimą salyti. Kviečiame visus taupymo ir paskolų reikalus kreiptis į Chicago Taupymo ir Skolinimo Bendrovę, išaugusią į virš \$53,500,000.00 turto įstaigą.

JOHN PAKEL, direktorių tarybos ir bendrovės prezidentas

ŠTAI NARIAMS TEIKIAMAS MŪSŲ PILNAS PATARNAVIMAS

• Insured Family Savings

• College Bonus Savings

• Christmas Club Savings

• Vacation Club Savings

• Home Mortgage Loans

• Home Improvement Loans

• All Types of Insurance

• Sell and redeem U.S. Bonds

• Safety Deposit Boxes

• Free Community Rooms

for your organization meetings. (Free Coffee)

• Cash checks and pay all family bills with our special

money order checks. No service charge to members

• U. S. Postal Savings Machine Service

• We sell Travelers Checks

• Save-by-mail Kits

• Notary Public Service

• Two Large Free Parking Lots

• Free Theatre tickets two Saturdays monthly for your children and mothers

• Christmas party with gifts to College Bonus Members

PATOGIOS VALANDOS:

MONDAY 12:00 P.M. — 8:00 P.M.

TUESDAY 9:00 A.M. — 4:00 P.M.

WEDNESDAY Closed All Day

THURSDAY 9:00 A.M. — 8:00 P.M.

FRIDAY 9:00 A.M. — 8:00 P.M.

SATURDAY 9:00 A.M. — 12:30 P.M.

Liudas Vilimas

Rūpintojėlis

LIETUVOS HUMANIZMAS IR RENESANSAS TARYBINĖJ ISTORIOGRAFIJOJ

(Atkelta iš 4 psl.)

biografijomis bei platesnėmis veikų apžvalgomis dėsto pačią reformaciją. Skaitytojai atskleidžiami tokie reformacijos pionieriai, kaip A. Kulvietis, S. Rapalio, M. Mažvydas, B. Vilelentas, J. Brekšius ir pagal jų mokslą rodoma reformacijos plėtra. Kreipiamas dėmesys labiausiai į tas raštų vietas, kur kritikuojama katalikų dvasiškija. Šalia stambesnių autorių paminėjimų duodama dar nemaža smulkų vardų ir faktelių, todėl šis skyrius virsta gana įdomiu, lengvu pasiskaitymu.

Ypatingas Jurginio veikalo skyrius, pavadintas "Radikaliųjų reformacijos kryptis" (221 psl.). Jurginis bus bene pirmas autorius, įtraukęs į Lietuvos reformacijos istoriją vad. arianizmą (geriau: antitrinitarizmą), kilusį iš Kalvino Ženevoje sudeginto Serveto mokslo. Žinoma, kad jo sekėjai, vad. antitrinitarai labiausiai paplito Vengrijoje ir Lenkijoje - Lietuvoje, tačiau Lietuvos reformacijos istorijoje jie būdavo tik trumpai užsimenami. Jurginis, pasinešęs apie juos plačiau kalbėti, suminė eilę jų autorių, kaip J. Blandrata, S. Budnį, P. Gonezijų, M. Cechavičių, brolius Zizanius, Gan plačiai išdėstomi jų radikalieji mokymai.

Iš šios radikalios srovės jau bandoma išvesti pati kraštutinė - racionalistinė - ateistinė (244 psl.). Kalbama apie Sociną, veikusį Lenkijoje ir apie Bekę, atsikėlusį su Steponu Batoru iš Vengrijos į Lietuvą ir palaidotą jo vardu žinomame kalne Vilniuje. Cituojamas ir jam St. Batoro pastatytame paminkle buvęs iškalas eilėraštis, dvelkiantis ateizmo dvasia. Šalia Batoro dar minimas mažiau žinomas Loveika, veikęs Vilniuje.

Baigiamoji knygos dalis su antrašte "Kontrereformacijos įsi galėjimas ir atsakymas nuo humanizmo" užimota rašyti pagal įprastą liberalinės istoriografijos šablono, kur poreformacinis laikmetis (maždaug nuo XVI a. antros pusės) laikytas katalikų reakcijos laiku. Lietuvoje tas laikas sutapo su jėzuitų atvykimu ir Vilniaus akade-

mijos įkūrimu. Tarybinis istorikas tačiau susilauko ištisai smerktos tą laikmetį, o tai jam reikia pripažinti garbę. Jis suranda ir jame lietuviškos kultūros prosvaites. Gražiai vertinamas M. Daukša ir jo Postilė, ypač garsi prie jos pridėta prakalba apie gimtąją kalbą. Palankus dėmesys parodomas ir Šarbieviui, kuris, pasak autoriaus, buvo "populiariausias 17 a. pradžios Europos poetas" (263 psl.). Neneiginamas ir A. Vijkas - Kojalavičius, žinomas lotyniškos Lietuvos istorijos autorius. Istoriško tvirtinimo, jis "dėstė (Lietuvos istoriją) su pagarba ir objektyviai, kiek apskritai, objektyvumas katalikybės gynėjui buvo įmanomas" (271 psl.). Matyti, jog autorius nepastebėjo J. Matuso straipsnio apie A. Vijką - Kojalavičių (Praeitis, I t. 1930), kur pagrįstai įrodinėjama, jog Vijkas artimai sekęs Strijkovskį, ir todėl jo neoriginalumas neišvengiamas.

Šviesiųjų žmonių Jurginis suranda ir Vilniaus akademijoje, k. a. Skargą, K. Sirvydą ir jų darbus labai palankiai apibūdina.

Autorius nebūtų marksistinis istorikas, jei pačioje pabaigoje nebūtų sujaukęs humanizmo bei renesanso su kapitalizmu, buržuazija, socializmu, imperializmu ir su kitais jo rūšies istorikams sparčiais žodžiais. Tuo būdu mūsų tarybinis istorikas išvadinė dalyje nuslydo iš istorinės plotnės į publicistinę ir virto lyg propagandininku, tai dar trafaretiskai pabrėždamas pačioje pabaigoje iš komunistų partijos programos paimta citata.

Pagal marksistinę liniją parašyta Jurginio monografija nėra originali mokslinė kūrinys. Tai nominali istorinė - literatūrinė anybraiža. Jai literatūrinį pobūdį duoda gausūs suminėti autoriai ir jų kūrinių aprašai. XVI ir gretimų amžių Lietuvos kultūros istorikai Jurginio anybraiža yra dėmesio vertas įnašas. Monografijos lengvas, tikrai žurnalistinis stilius skaitovui patraukia, pačia knygele paversdamas gana nenuobodžia lektūra.

ŽVILGSNIS Į AMERIKIEČIŲ LITERATŪRĄ

Pastarasis penkmetis labai skiriasi nuo praėjusio dešimtmečio

Povilas Gaučys

Šių metų pradžioje Londono "The Times Literary Supplement" tilpo anoniminio autoriaus amerikiečių literatūros pastarojo penkmečio apžvalga, kurią sutrumpintą čia atpasakojame.

Iš pradžių autorius nupiešia politinį Amerikos paveikslą prez. Kennedy valdymo metu, kurame išryškina konfliktą su rusais dėl Kubos, Kennedžio nužudymą ir negrų kovas dėl pilietinių teisių bei jų riaušes. Jis pažymi: visa reikšminga literatūra atspindi laiko aštrius briaunas; ji parodo vis didėjantį visuomenės spaudimą į atskiro žmogaus gyvenimą ir jo jausmus. Europietis gal sunkiai tai suprastų, nes Europa yra pavargusi nuo istorijos. Tuo tarpu Amerika yra nuostabiai galinga, nes jos istorijos kirtis vyksta dabar ar rytoj, amerikietis veikiamas savo tautinių reikalų ar nusivylimų gana skirtingai nuo europiečio. Amerikiečio asmeninė tapatybė lieka su bangos ketera arba jis paslysta ir esti sulaužomas. Žmogui labai sunku pasitraukti į šalį ir stebėti visa tai, pačiam neįsiviliant. Nuošalaus laikymosi pranašumas, toks būdingas Europos rašytojui, Amerikoje neįmanomas arba laimimas pragaištinga kaina. Amerikiečių gyvenimo subtiliausi privatumai ir griežti išskirimai yra nervų sukrėtimai, žalingi įpročiai, ilgos tylos. Amerikiečių literatūrinei vaizduotei šių neramių jos istorijos metų eiga sudarė visą gyvenimo esmę.

Si esmė rašytojui, menininkui ar mokslininkui 1961 m. sausio pradžioje atrodė gili. Tik išgyvenusieji Eisenhowerio laikotarpio beprasmiškumą gali įvertinti tą žavesį, kuris atėjo su Kennedžio prezidentavimu. Jau ne vien tik intelektualams ruošiami koncertai ir pasiseviškai Baltuosiuose rūmuose. Kažkas pasikeitė. Kennedy labai vertino idėjų žaidimą, lygiai kaip jis vertino visa, kas buvo energija.

Prez. Johnsonso laimėjimai pilietinių teisių, miestų atnaujinimo, federalinės valdžios mokyk-

lų remimo ir socialinės globos srityse jau dabar daug didesni už Kennedžio. Socialiniu atžvilgiu Amerika žengia kaip niekad anksčiau. Tačiau poetui, rašytojui, muzikui ir dailininkui švytinti akimirka jau praityje. Kennedžiui esant Baltuose rūmuose, ilgios skyrybos tarp intelekto ir politinės galios, tarp menininko kritiško tendencingumo ir valstybės valdymo būdo, atrodė buvo pasibaigusios. Beveik apčiuopiamai kūrėjas galėjo jausti, kad jo parašytas straipsnis, jo pastatyta pjesė, galėjo pasiekti Centrą. Mokslininkas pasijuto esąs taip garbinamas, kad šitai atrodė beveik kaip papirkimas.

Pilietinių teisių revoliucija užklupo Kennedy netikėtai. Ji skverbte įsiskverbė į amerikiečių gyvenimą. Negrų atžvilgiu per pastaruosius penkerius metus amerikiečių balsas buvo ryškiausias, šaltakraujiškiausias ir patvariausias, o naujas dviprasmiš ryšys tarp negrų reikalavimų ir baltųjų tapatybės visur plačiai šakojosi. Toji gaida vyravo James Baldwin ir Le Roy Jones raštuose. Ji duoda ir Roberto Penn Warren apybraižom neišvengiamą būtinumą. Ji yra tyli, bet visur esanti pagrindinė gaida Edmundo Wilsono šedevre "Patriotic Gore" ir amerikiečių geriausiuose eilėraščiuose, Roberto Lowello "For the Union Dead" poemose. Ji padarė Ralpho Ellisono "Invisible Man" romaną, pirmu kartu išleistą 1952 m., pastaroju laiku labiausiai garbinamą ir atidžiai studijuojamą veikalą.

Tačiau pilietinių teisių kovos sukūrė techniką, energiją, dorovinį ir nervinį pripažinimą, prasimušusį toli už jų pradinių tikslų. Tai buvo 1960 m. pradžios amerikiečių gyvenimo lemiamas faktas. Mackartizmas, Stevensonso pralaimėjimai, troškinantis Eisenhowerio administracijos saldžialežuvinis ir šaltasis karas privedė prie gilių resignacijos. Rašytojas ir intelektualas turėjo sutikti su savo bejėgiškumu, su savo atitolimu nuo veiksmingos veiklos visuomenėje.

Pilietinių teisių judėjimas tačiau dramatiškai pakeitė šią nuotaiką. Jis neabejotinai parodė, kad netgi sauja pakankamai aistringų, iškalbingų vyrų gali atpalaidoti dideles jėgas, kad idėjos gali turėti stiprios įtakos tokioje plačioje, tokioje patenkinusioje ir technologiškai bei praktiškai orientuotoje amerikiečių visuomenėje. Dabar, diskutuojant bet kokį vidaus ar užsienio klausimą, jau visad girdimas ir intelektualų balsas. Ir visų svarbiausia - o tai savo ruožtu yra nauja ir gyvybiška - jie dabar nebe vieni.

Talentų rikiuotėje labai įspūdinga: Henry James, T. Dreiser, Thomas Wolfe, J. Dos Passos, Fitzgerald, Hemingway, Faulkner. Jų kūryba išskėlė amerikiečių literatūrą į pačias viršūnes ir turėjo didelės įtakos Europai. Dabar gi, atrodo, didžiųjų rašytojų nematyti.

Dabartinė būklė labai druska. Dauguma rašytojų linkę viską vaizduoti juodai. Tai surrealizmo įtaka. Ji ryški John Hawkes romanuose ir Nathanael West darbuose. Sėkmingiausiai šioji įtaka pasireiškia pas Joseph Hellerį, Terry Southerną,

Lietuviška valgykla. Gražiausias lietuviškas restoranas, kuriame gaminami lietuviški valgiai.

Atidaro nuo 6:00 valandos ryto iki 8:00 valandos vakaro.

"PALANGA" RESTAURANT

6918 So. Western Ave. - GR 6-9758

JADVYGA ir - JUOZAS BARTKUS, Savininkai

JEI JŲS NORITE SIŪSTI
SIUNTINI - DOVANAS Į USSR
NAUDOKITĖS PATARNAVIMU PLAČIAI ŽINOMOS
FIRMOS
PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.
(LICENSED by Vnešpyltorg)

VYRIAUSIA ISTAIGA

1530 Bedford Ave., Brooklyn 16, N. Y., IN 7-5522

Siuntiniai siunčiami per mūsų firmą paskyrimo vietą pasiekia trumpiausiu laiku. Siuntinių pristatymas garantuotas. Visi mūšiai apmokami mūsų įstaigoje, gavėjas NIEKO NEMOKA.

Prie firmos skyrių yra krautuvės, jose rasite žemiausiomis kainomis pasirinkimui įvairiausių audinių, taip pat maisto produktų, odos avalynės ir kitų daiktų.

Firma - skyriai atidaryti kasdien nuo 9 valandos ryto iki 6 valandos vakaro.

Šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 9 valandos ryto iki 4 valandos popiet.

MŪSŲ SKYRIAI:

BROOKLYN, N. Y.
NEW YORK, N. Y.
NEWARK, N. J.
SOUTH RIVER, N. J.
LITUA, N. Y.
ARMINGDALE, N. Y.
PHILADELPHIA 23, PA
ALLENSTOWN, PA
ROCHESTER 5, N. Y.
LOS ANGELES 4, CAL.
CHICAGO 22, ILL.
BALTIMORE 31, MD.
BUFFALO 12, NEW YORK
DETROIT 12, MICH.
HARTFORD 6, CONN.
JERSEY CITY, N. J.
SYRACUSE 7, N. Y.
CLEVELAND 13, OHIO
CAMDEN, N. J.
SO. BOSTON, MASS.
TRENTON 10, NEW JERSEY
RAHWAY, N. J.

1530 BEDFORD AVE.
78 SECOND AVENUE
314 MARKET STREET
46 WHITEHEAD AVENUE
965 BLEECKER STREET
FREEMOOD ACRES
321 W. GIRARD AVENUE
126 TILGHMAN STREET
558 HUDSON AVENUE
107 SO. VERMONT AVENUE
1241 NO. ASHLAND AVENUE
1900 FLEET STREET
701 FILLMORE AVENUE
896 W. BROADWAY AVENUE
643-47 ALBANY AVENUE
503 GROVE STREET
1200 SOUTH AVENUE
1028 KENILWORTH AVENUE
11339 108 CAMP AVENUE
1132 BETTZ AVENUE
717 W. GRAND AVE.

IN 7-6465
OR 1-1540
NY 2-2452
CL 7-6320
RE 2-7476
365-0404
PO 9-4507
HE 5-1654
233-2942
DU 5-6550
HU 6-2818
DI 2-4240
TX 5-0700
TO 8-0296
CH 7-5164
HF 5-6368
GR 5-9746
PR 1-0890
TO 6-3980
AN 8-1120
EX 5-0366
381-5997

DRAUGAS, šeštadienis, 1966 m. rugpjūčio mėn. 3 d.

John Bartha, Thomas Pynchon ir James Purdy.

Šiaipigi amerikiečių rašytojui sunku kaupti savo kūrybą, daryti pažangą, kokią daro jo prancūzų ar anglų kolegos, nuo knygos iki knygos išrutuliojant savo stilių ir vyzduojant gyvenimą nebūtinai vulkaniskais kūrybos išsiveržimais, o su gilia savitvarda. Dažnai amerikiečiai pakrypsta į begalinį sau atleidimą ir gal savęs pasiepiamą. William Styrono "Set This House on Fire" (1960) yra geresnis romanas, nei kritikai pripažino. Tačiau jis neprilygsta jo pirmajam "Lie Down in Darkness", pasirodžiusiam prieš devynerius metus. Tas pat pasakytina ir apie Carson McCullers ir Shirley Ann Grau, John Updike nu-

krypinas į nenatūralumą pasirodė pastovus. Philip Roth niekad nepriartėjo prie savo pirmosios knygos (Goodbye, Columbus) laimėjimų. Norman Mailerio ryškūs nepasisekimai virto reprezentaciniais atvejais, amerikietiško susinaikinimo mitologija, kuri buvo atnešusi pradžią Edgarui Poe. Ralph Ellisonas ligi šiol neparašė antro romano, (Nukelta į 6 psl.)

A. ABALL ROOFING CO.

Istatyta prieš 49 metus. Dėngiame visų rūšių stogus. Taisome arba dedame naujus kaminais, rūsias, nutelamuosius vamzdžius. Dauguma iš lauko. Taisome mūrus "tuck-pointing". Pūnai apsidraudę. Visas darbas garantuotas.
LA 1-6047 arba RO 2-8778
Skambinkite bet kurio laiku. Apie kainas nemokamai.

MOVING

J. NAUJOKAITIS
Ilgu metų patirtimas
Apdraustas perkraustymas
WA 5-9209 Chicago, Illinois

APDRAUDŲ AGENTŪRA:

namų, automobilių, gyvybės, sveikatos, biznio, Patogios išimokėjimo sąlygos.

J. BACEVIČIUS

6455 So. Kedzie Ave. PR 8-2233

RINOS IR NUTEKAMIEJI VAMZDŽIAI

Ekspertškai uždedam naujus ir taisome senus. Pūnai apsidraudę. Darbas garantuotas.

A. ABALL ROOFING CO.

LA 1-6047 arba RO 2-8778

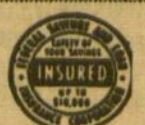
VALOME KILIMUS IR BALDUS

Plauname ir vaškuojame visų rūšių grindis. J. BUBNYS. RE 7-5168

BANGA

TV - Radio - Stereo
Pardavimas ir taisymas
2649 W. 63rd Street
Tel. - 434 - 0421
P. Rudėnas - K. Šimulis

4½%

5%

current dividend on investment bonus
4½% DIVIDENDU MOKAMA PAGAL VISAS TAIKYMO SĄSKAITAS. Už 1 metų investavimo bonus mokama 4½% dividendų kas pusmetį ir dar išmokama po ½% už kiekvienus metus, 4 metams praėjus.
BRIGHTON SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
4071 Archer Avenue, Chicago, Illinois 60632
Valandos: Pirmad., Antradi., Penktadi., Šeštadi., 9 v. r. iki 4:30 v. p. p. Trečiadi., ketvirtadi., penktadi., 9 v. r. iki 8 v. v.

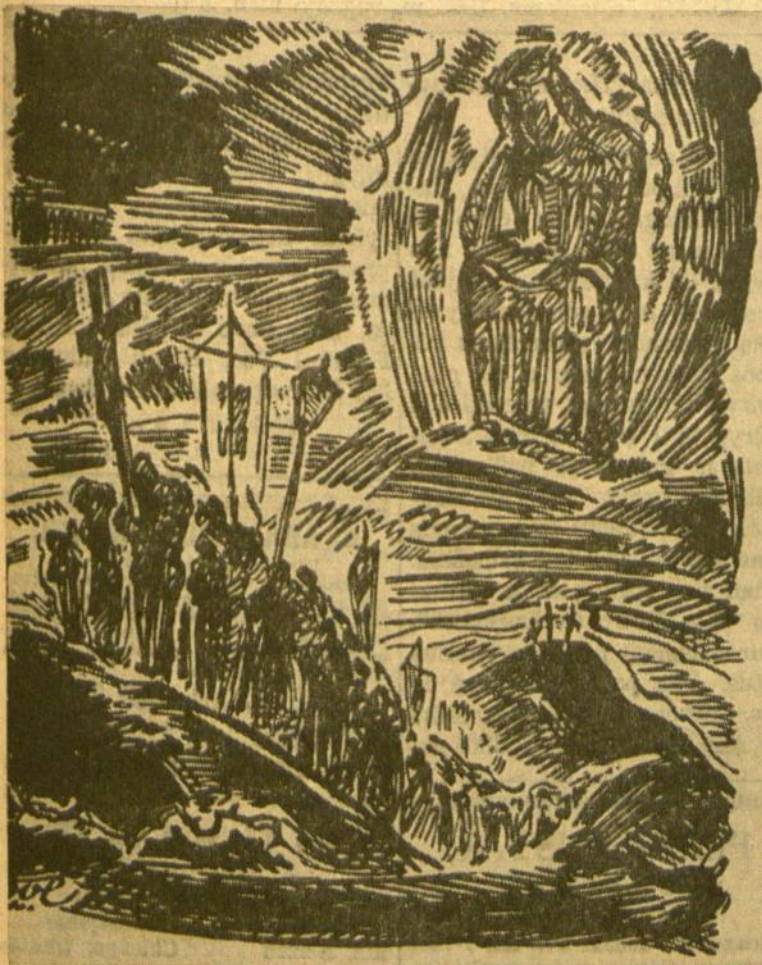
CIRCUIT T.V. & RADIO (LIETUVIAI)
Sav. DAN LIUTIKAS
NAUJŲ PARDAVIMAS - VARTOJAMŲ TAIŠYMAS.
GREITAS patarnavimas - GARANTUOTA - KREDITAS.
2412 WEST 71st ST., CHICAGO, ILL. 60629, TEL. - 471-2446

FRANK'S T.V. & RADIO, Inc.
3240 SO. HALSTED STREET
DIDELIS PASIRINKIMAS ĮVAIRIAUSIŲ TELEVIZIJOS, RADIO STEREO APARATŲ PARDAVIMAS IR TAIŠYMAS, ORO VESINTUVAI, SPALVOTOS TELEVIZIJOS APARATAI.
Telef. - CA 5-7252

LIETUVIŲ PREKYBOS NAMAI
FURNITURE CENTER, INC.
MARQUETTE PK., 6211 So. Western, PR 8-5875
Vedėjas J. LIEPONTIS

Kas tik turi gerą skonį,
Viską perka pas Lieponį!

Pirmadienį ir ketvirtadienį nuo 9 iki 9:30. Kitomis dienomis nuo 9 iki 6 val. vak. Sekmadieniais uždaryta liepos ir rugpjūčio mėn.

Liudas Vilimas Vilniaus Kalvarijose (K. Bradūno "Vilniaus varpų" rinkinio iliustracija)

ZVILGSNIS Į AMERIKIEČIŲ LITERATŪRĄ

(Atkelta iš 5 psl.)

Nelson Algrenas nuo 1956 m. irgi nebeprasirodė.

Pagaliau susilaukėme Saul Bellowo "Herzogo". Jo nepaprastai pasisekimas Amerikoje ir užsienyje, atrodo, padaro autorių žymiu rašytoju. Tačiau ar iš tikrųjų jis toks? "Herzogas" patvirtina Bellowo žydiškumą ir pabrėžia didelį vaidmenį, kokį žydai rašytojai ir žydiškas jautrumas suvaidino šių dienų amerikiečių literatūroje. Mes prisimename Malamudą, Rothą, Hellerį, Swados, Goldą, Salingerį, Malerį — teisvardindami tik pačius žymiausias. "Herzogas" yra simbolinis šių dienų Amerikoje žydo pasakojimas apie pajaukiančią herojišką apeigą, pereinantį į pagrindinį neżydišką visuomenę, apie jo toteminius santykius su psichanalize ir skyrybomis, apie jo dažnas nevykusias pastangas prisiliesti pastoralinis konvencionalumas, mistinį čia buvį įsiskaidymą, išpažintą jo neżydiškų kaimynų.

Tačiau "Herzogas" vis dėlto nėra didelis žydo romanas, nes jis neduoda jokio tikro vaizdo, kas yra ypatinga žydo patirtis, jų ilgame, kankinančiame dialogo tarp žydo ir istorijos. Didelis žydo romanas amerikiečių literatūroje — iš tikrųjų vienas romanų šedevrų — yra Henry Rotho "Call It Sleep". Ilgai nevertinamas jis buvo 1963 m. iškeltas. Palyginus su šiuo švytinčiu, tragišku pasakojimu, "Herzogas" yra gana menkas dalykas. Bellowo laimėjimas yra kur kitur. Mozėje "Herzoge" jis pagavo akimirkos gaidą, svarbiausią šių dienų amerikiečių pojūčių elementą. Knyga, atrodo, sutelkia visus svarbiausius bruožus: naują amerikiečių intelektualo būklę visuomenėje, sunkų suderinimą beveik anarchiškos privatinės laisvės ar vienvietės su brutalia, praktiška ūkine bei socialine santvarka, dialogą tarp miestiečio ir kaimiečio, sutapimą šeimyninio gyvenimo ir naujo lytinio iškrypimo, subtilias, dažnai piktas insinuacijas apie Amerikos pasaulinį vaidmenį.

Bet tai yra išeitis už romano ribų. Taip pat ir kūrybinės energijos paskirstymas pakito nuo Hemingway'o ir Faulknerio laikų. Dabar romanas jau nebėra žymiausia jautrumo priemonė. Bet kurioje geriausioje amerikiečių prozos antologijoje 1960–65 m. apybraiža, aukštosios politikos reportažas, istorinis veikalas, biografija, sociologiniai svarstymai, mokslinė po-

puliarizacija užima garbingiausią vietą.

Pirmoje vietoje apybraiža. Ji yra labiausiai naudojama amerikietiškosios išraiškos forma. Ji gali būti įvairiopa: gilus reportažas (pvz. R. Rovere apie Washingtono politiką, D. Mac Donaldo apie Warren'o raportą dėl Kennedžio nužudymo) arba dramatinė ar socialinė polemika ar meno bei muzikos kritika. Ji gali būti kaip komentaras nepaprastai įvairios amerikiečių architektūros (Lewis Mumford). Dažnai ji naudojasi literatūra kaip išeities tašku filosofiniam, doroviniam ar politiniam dėstymui. Tokias apybraižas mes skaitome parašytas Edmundo Wilsono, Lionel Trillingo, George Steinerio ir Alfredo Kazino.

Būdinga, kad šių rašytojų proza yra gyva, su visom romanui būdingom savybėmis. Mailerio politiniai reportažai ir pastabos apie visuomenę kaip tik parodo, jo naujausią beletristinę kūrybai sumenkus, ji labiausiai gyvu ir suvokiančiu protu, o taip pat amerikiečių iškalbos meistrui. "Another Country" yra silpnas romanas, tačiau Baldwin "Notes of A Native Son" ir "The Fire Next Time" stato jį šalia Swifto ir Hazlito, kaip vieną didžiųjų pykčio poetų anglių kalba.

Beveik kiekvieną atvejų aiškinamoji proza įsigali kaip šio amžiaus antrosios pusės tikras išraiškos balsas. Čia turima galvoje Oscar'o Lewis "Children of Sanchez", T. H. White "The Making of The President 1960", Rachel Carson iškalbingas

pristatymas jūrinės biologijos, Jane Jacobs "Death and Life of the Great American Cities", Paul Goodman "Growing up Absurd". Visos šitos knygos ir jose glūdinti dvasia labai daug skolingi romanui. Jos jam skolingos už savo impresionistinį apipavidalinimą, dialogų panaudojimą, simboliškumą ir bendrą kalbos gyvumą.

Panaši grafinė ir dramatinė forma, paveldėta iš romano, paspartina ir iškrepia dabartinių istorinių romanų bei tiesioginių liudijimų stilių. (Pvz. dabar labai madoje knygos apie Kennedį.) Šis faktas, atrodo, valdo amerikiečių vaizduotę, lyg laikai būtų pernelyg komplikuoti, pernelyg prikimšti, pernelyg reikalauja atviro išaiškinimo. Trumano Capote's "In Cold Blood" — jeigu jis išliks — gali būti pagrindiniu leitmotyvu. Tai yra "faktinis romanas", Kansas įvykdyto nužudymo studija, parašyta su visom teisinėmis, sociologinėmis ir psichologinėmis smulkmenomis. Medžiaga dokumentinė, tačiau pasakojimas, nuotaka, sumontavimas, ieškojimas vaizduotinės tvarkos — visai romaniška.

Straipsnio ir apybraižos vyrymas jau patys savyje yra dalis miestietiškos inteligentijos naujo susikaupimo ir įsisąmoninimo. Posūkis į miestą ir į vyraujančias politines bei socialines diskusijas, reikšmingai pakeitė amerikiečių žurnalų būklę. Daugiausia nukentėjo mažieji ir trimėnesiniai žurnalai, stipriai palinkę į provincinius ir akademinis reikalus. Tie gi, kurie puoselėja dabartinę amerikiečių nuotaką ir vertina prozą, tie laikosi gerai.

Įtampos ženkle yra atsidiūrsi amerikiečių poezija. Jau pats poezijos kūrimo aktas yra pilnas kančios. Kaip niekad anksčiau, reprezentaciniai poetai yra apnuoginti jų pačių visuomenėje. Sunku dabar būti poetu Amerikoje, daug sunkiau nei tai buvo Roberto Frosto, Wallace Stevens ir W. C. Williams laikais. Atrodo, kad tarp amerikiečių civilizacijos genijaus ir poeto vertybių glūdi gili, užsispyrėliška priešybė.

Amerikiečių 1960–65 m. jautrumas perpintas politinėmis įtampomis ir iš jų išplaukiančiom kaip retai kada anksčiau. Faktas, kad valstybė skirs apie 21 mi-

lijoną dolerių metams menams ir humanitariniams mokslams, yra menkas, palyginus su tuo, ką Vokietija išleidžia vien tik savo operoms ir teatrams.

Baigdamas autorius dar stabtelia prie kalbos vaidmens. Amerikiečių kalba tolydžio vis labiau pabrėžia savo pačios charakterį ir jos skirtingumą nuo anglių kalbos. Amerikiečių kalba turtėja, savarankiškai vystydamosi ir augdama. Jau nebeatrodo neįtikima, kad kurią dieną Anglijos anglių kalba pavirs vyraujančia amerikiečių kalbos tarpe.

Pastaraisiais metais nauji ele-

ROOSEVELT PICTURE FRAME COMPANY
Manufacturers

Rankomis išpauštyti paveikslų rėmai. Pritaikinti paveikslams skelbimų rėmai, metalu aplieti rėmai.

2400 S. Oakley Ave., Chicago
Tel. Virginiai 7-7258-59

CRANE SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
B. B. PIETKIEWICZ, Prez.

2555 West 47th St. Tel. Lafayette 3-1083
PLENTY OF FREE PARKING

4 1/2% Naujas aukštas dividendas mokamas už investavimo sąskaitas

PINIGAI ĮNEŠTI IKI 15 D. PELNO NUOSIMČIUS NUO 1 D. Dividendai mokami sausio ir liepos mėn. 31 d.

VALANDOS: ANTRAD. ir PENKT. 9 v. r. iki 5 v. v. PIRMAD. ir KETV. 9 v. r. iki 9 v. v. ŠEŠTAD. 9 v. r. iki 12 v. d. Trečiad. uždaryta

4 1/2% Visų rūšių taupmenoms 4 kartus metuose

Taupmenos įdėtos iki 15 dienos mėnesio, pelno dividendą nuo pradžios mėnesio.

Paskolos namams įsigyti ar taisyti
TURTAS \$103,000,000.00
REZERVAI \$9,800,000.00

Bendrovė iš seno vedama tėvo ir sūnaus

JUSTIN MACKIEWICH
Direktorių Tarybos Pirmininkas

JUSTIN MACKIEWICH, Jr.
Prezidentas

VALANDOS:

Pirmadieniais 9 iki 8 v. vak.
Antradieniais 9 iki 4 v. vak.
Trečiadieniais uždaryta
Ketvirtadieniais 9 iki 8 v. vak.
Penktadieniais 9 iki 4 v. vak.
Šeštadieniais — 9 iki 12 val.

STANDARD FEDERAL
SAVINGS & LOAN ASSOCIATION OF CHICAGO
4192 ARCHER AVE. — CHICAGO, ILLINOIS 60632
Telef. — Virginiai 7-1141

* Kosmologinis svarstymas rodo keitimąsi, taigi — rodo visatą nesant amžiną, ir dėl to veda į aukštesnę — amžiną realybę. Teologiniai (tikslingumo) svarstymai: ar do planą visoje ir dėl to verė įžvelgti Planuotoją. Antropologiniai aiškumas randamas moralinėje žmogaus prigimtyje. Praktinė moralinė pareiga yra laikoma apytikslės absoliučios normos interpretacija. Didesnių įstatymų buvimas reikalauja aukštesnio įstatymų Darytojo.

— George Herbert Blount

DIVIDEND CHECKS MAILED QUARTERLY ON INVESTMENT SAVINGS ACCOUNTS

4 1/2%

We Invite Your Savings

ST. ANTHONY
SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
Joseph F. Gribauskas, Exec. Secy.
1447 SO. 49th CT. • CICERO, ILLINOIS 60650
HOURS: MON. 9-5; TUES., THUR., FRI. 9-5; SAT. 9-1; WED. CLOSED
PHONE 656-6330

PAPUOŠKITE BUTĄ NAUJOMIS UŽUOLAIMOMIS. DAR SUSPĖSIME PAGAMINTI ŠVENČIŲ SEZONUI, TIK PASIRŪPINKITE PAS

STEIN TEXTILE CO.

urminėmis kainomis iš tūkstančių jardų užuolaidoms dekoratyvinių medžiagų, ne iš mažų pavyzdžių, bet iš didelių ritimų: damasko, brokados, "boucle's", "fiberglass".

PIRKSITE NEBRANGIAI IR GAUSIT DOVANĄ.

STEIN TEXTILE bendrovė yra pirmoji, kuri parūpino vilnonių, šilko, nylonų, taffetą, aksomo, ANGLISKŲ MERZIAGŲ paltams ir kostiumams siuntimui artimiesiems į Lietuvą ir tolimąjį Sibirą už žemas kainas.

616 W. Roosevelt Rd., Chicago 7, Ill. HA 7-3737

Atdara kasdien ir sekm. 9:15 r. iki 5:30 vak. Pirmad. uždaryta

Nemokama vieta mašinoms už kampo į šiaurę Jefferson St. Chernin's aikštėje

Taupykite

MES MOKAME **4 1/2%** ANT VISŲ SĄSKAITŲ

Daugiau kaip 50 metų sąžiningai patarnaujame lietuviams.

Kiekviena sąskaita ligi \$10,000 apdrausta Federalės valdžios agenturoje

August Saldukas, Prezidentas

4040 Archer Ave. Chicago, ILL. 60632
Telef. CL 4-4470

Artesian Restaurant
2432 West 63rd Street (63rd & Artesian)

- Skanūs valgiai
- Geras patarnavimas
- Puiki atmosfera

PIETŲ

\$1.65 & \$2.25

JOKIO LAUKIMO — GREITAS PATARNAVIMAS. TALPA — 350 SĖDIMŲ VIETŲ.

Rezervacijoms skambinkite — 436-4622.

Atdara sekmad. iki ketvirtad. 6 v. ryto iki 1 v. ryto, penktad. ir šeštadieniais iki 5 valandos ryto.

Mūsų erdviose patalpose turime didžiausį pasirinkimą visų moderniškų baldų, elektrinių krosnių, radijo ir televizijos aparatų, šaldytuvų ir kitų namams reikmenų.

LIETUVIŲ ISTAIGA

ROOSEVELT FURNITURE CO.
F. A. RAUDONIS ir N. BERTULIS

2310 W. Roosevelt Road

Tel. SEeley 3-4711

Atdara pirmad. ir ketvrt. 9-3 val. antr., treč. ir šeštadieniais nuo 9 iki 6 val. Sekmad. atdara nuo 11 iki 4:30 v. po pietų

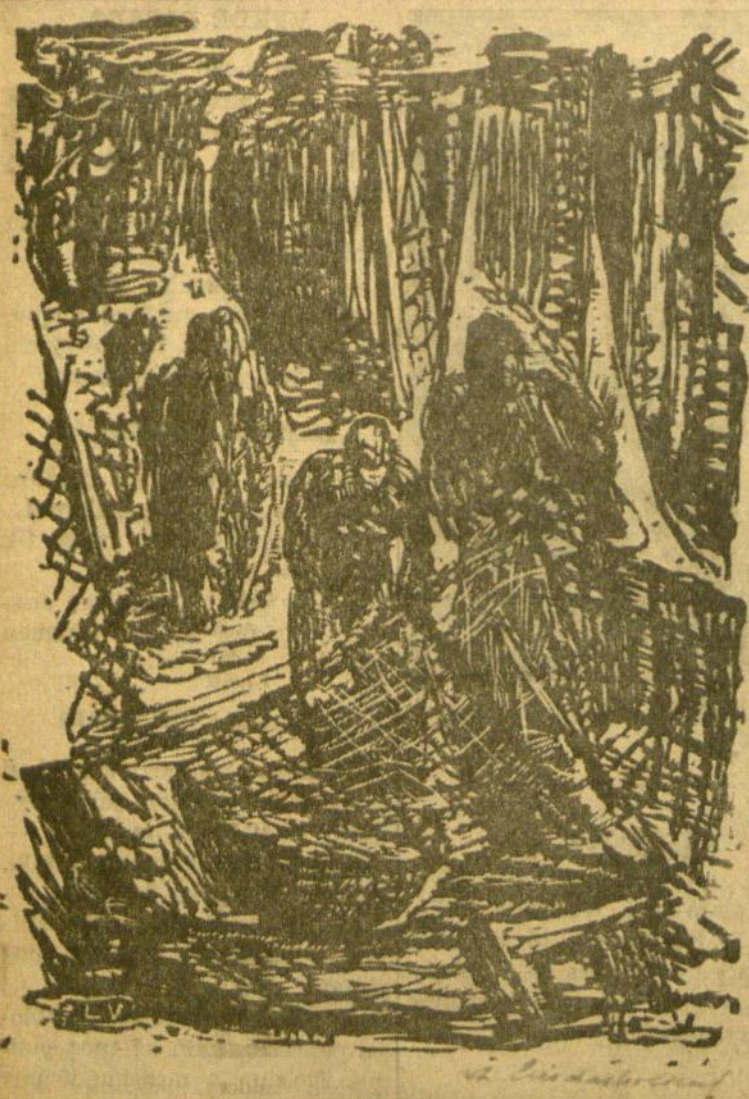

MARQUETTE PHOTO SUPPLY

REIKMENYS FOTOGRAFAMS IR MEGEJAMS

Daug sutaupysite pirkdami čia įvairių filmų foto aparatus ir jų reikmenis. Pasinaudokite patogiu planu atidedant pasirinktus reikmenis Kalėdoms. Pilnai užbaigtų foto nuotraukų aptarnavimas. Atdara pirmad. ir ketvrt. vakarais iki 9 val.

3314 West 63rd Street
Chicago, Illinois 60629
Tel. PK 6-8998

Liudas Vilimas

Zvejai

LIETUVIAI KURIASI MĖNULYJE

Išpūdžiai iš trečio literatūros vakaro Dainavoje

VL. SELENIS

Ir Lietuvių fronto būčiulių stovykla rugpjūčio 20 d. buvo baigta literatūros vakaru, kurį literatūrinėmis pastabomis pradėjo Rochesterio universiteto prof. dr. Antanas Klimas. Programą atliko rašytojai Aloyzas Baronas ir Albinas Valentinas, gi jiems gražiai patalkino ir vakaro moderatorių aktorius Kazys Veselka. Reikia konstatuoti, kad Dainavoje ruošiami tokie literatūros vakarai sutraukia nemažai publikos, gi svečių (nestovyklaujančių) kas kart daugiau atsilanko.

Aktorius Kazys Veselka vakaro įvade kalbėjo apie švelnią lietuvių tautą ir jos būdą: "Sambo, mambo nešmokom, vis dar blezdingėlė šokam". Toliau priminė, kaip lietuvių "dalikatna tautėlė" senovėje savo priešus su kuoka tvarkė. "Štai ta kuoka. ta kuokėlė dar labai praversti gali".

Paminėjęs paskutiniuosius maršavimus į Marquette Parką ir Cicero, tęsia: "...su kuoka kartais įsisuktų, ir jų žygiai, eisenos nutrūktų..." Ir žinoma po tokio priėmimo: "...praieitų noras pirkti namą, prie lietuvių sau kaime, karingo ainio Gedim'no".

Tema labai aktuali, todėl aktorius K. Veselka daug kartų buvo užpildas garsiu juoku ir plovimais. Jis dar vėliau paskaitė "Prie dangaus vartų" ir ištrauką iš Liudo Dovydeno romano. Visą savo programą aktorius "skaitė" iš atminties.

Humoristas "peklininkas" Albinas Valentinas šį kartą visus nukėlė į mėnulį 1977 metais, kur jau gerai įsikūrę gyvena lietuviai. Linksmą nuotaką didino ir tai, kad visi mini mi asmenys mėnulyje ar žemėje — šio literatūros vakaro dalyviai. Pirmoje dalyje buvo telefoninis pasikalbėjimas tarp žinomų gydytojų: vienas mėnulyje, kitas Cicero. Iš to pasikalbėjimo matyti, kad lietuviai mėnulyje, stato įvairias įmones ir net miestus, pavadindami juos Vilniaus, Kauno, Panevėžio ir kitokiais vardais.

Antroje dalyje Alb. Valentinas dar linksmiau nuteikia klausytojus, paskaitydamas žinias iš dienraščio "Mėnulio Lietuvis". Demonstracijos ir maršavimai Chicagoje turėjo įtakos ir Alb. Valentiniui, kuriant šį "Mėnulio Lietuvių". "Raseiniuose

vis ir nemoki lietuviškai, tai taipgi esi nepilna asmenybė. Čia autorius papasakoja atsitikimą iš stovyklos gyvenimo Vokietijoje, kur vienas D. P., vardu Antanas, nemokėdamas svetimų kalbų, vis dėlto puikiai vertėsi.

Antroje dalyje A. Baronas pasirodo jau kaip dr. S. Aliūnas. Publika jį sutinka triukšmingu plojimu. Kaip visuomet, jis savo klausytojų neapvylė. Savo humoristinėse eilėraščių Aliūnas taikliai palietė mūsų gyvenimo aktualijas ir silpnąsias puses. Eilėraštyje "Kultūros krizė" matyti, kad ir dr. S. Aliūno kūryba turi įtakos rasinės problemos:

Spauda ermiderį vis kelia,
Kad apkiautimą reikia vėl.
C mano viloj nei dulkėlės
Ir nei knygelės nematyt.

Kas tau čiuurlionškas alegro,
Kas tau romanas ir gaida,
Kai tavo plotan veržias

negras

Kultūros krizė tik tada.

Gana taikliai dr. S. Aliūnas užgriebia ir mūsų turtingus šykštuolius. "Vilijoje prieš aušrą" tiems, kurie sako: "Velnio visokie aukų rinkėjai...", jis primena:

Greit bėga laikas ir metais
teka,
Rimti graboriai patyloms
šneka:
"Jau nebereikia tau tavo
vilos,
Mes pasodinsim tave ant
ylos".

Šį vakarą, žvelgdami į jo turinį, galime pavadinti humoro vakaru. Rašytojai Aloyzas Baronas, Albinas Valentinas ir akt. Kazys Veselka savo sveiku ir švelniu sąmojumi palietė daug mūsų išeivijos gerųjų ir silpnųjų pusių. Mūsų aktualijose jie nenuklydo į ironiją ar sarkazmą, bet pasilikio ištikimi tikram ir kūrybingam humorui.

Suo vakaru, atrodo, ir baigiasi šiemetinių literatūrinių susitikimų sezonas Dainavoje. Jei taip kiekvieną mūsų suvažiavimą bei mažesnę ar didesnę susibūrimą galėtumėm užbaigti literatūros vakarais, tai gal pasiektumėm ir didesnio literatūrinio subrendimo (apie kurį aną kartą ateitininkų sendraugių literatūros vakare kalbėjo rašytojas K. Bradūnas) ir

Pašnekesys prieš literatūros vakarą Dainavoje. Iš kairės į dešinę: Prof. J. Brazdis, dr. A. Klimas ir inž. V. Galvydis.

ČIKAGIETĖS,

kam kęsti nepageidaujamus plaukus kai juos nekenksmingai ir visam laikui JANINA POCS Electrolysis būdu pašalins nuo veido ar kitų kūno dalių.

25 EAST WASHINGTON ST. Suite 1420
(Marshall Field Annex Building)

Valandos pagal susitarimą tel. DE 2-6631
Namų telef. NA 2-6712

Restoranas Neringa

LIETUVISKI IR AMERIKONISKI VALGIAI

2632 West 71st St.,
Telef. — 778-9359

Atdara kasdien nuo 6:30 val. ryto iki 8 v. v. Sekm. nuo 9 v. r. iki 8 v. v.
sav. Teresė Karvelaitienė — T. J. Aguiar

KULTŪRINĖ KRONIKA

• Dešimt geriausių lietuvių šeivijos romanų. Dr. Kęst. Keblys, kalbėdamas apie lietuvių tremties romaną ateitininkų sendraugių stovykloje Dainavoje, Manchester, Mich., atrinko dešimt romanų, kurie, jo manymu, yra geriausi. Tokie būtų: Kelionė, Balta drobulė, Pakeliui į Atėnus, Namas geroj gatvėj, Šikšnosparnių sostas,

Kryžiai, Miškais ateina ruduo, Mėnėsiena, Ikaro sonata. Į dešimtą vietą būtų jau daugiau kandidatų, todėl paskaitininkas įsakmiai jų ir neįvardino. Dr. Kęst. Keblys teigia, kad dėl šių išvardintų romanų eilės jis per daug nekovotų, jeigu ir būtų jų vieno kito eilės tvarka sukeista.

• Dr. Vyt. Vardžio knygos "Lithuania Under the Soviets" recenziją išspausdino "The American Historical Review" žurnalas. Recenzijos autorius San Jose State kolegijos profesorius Edgar Anderson rašo, kad šiuose straipsniuose iškeliamas Lietuvos ir Baltijos tautų gyvenimas Sovietų Sąjungos okupacijoje, pažymi, kad Baltijos tautos laisvę prarado, Stalinui ir Hitleriui susitarus 1939 m. Malonu, kad šią palankią ir pla-

Dalis scenos iš Les Sylphides baletu, kurį išpildė Irenos Veleckytės baletu mokyklos mokinės, š. m. birželio 11 d.

Mokyklos vedėja p. Veleckytė praneša, kad baletu mokyklos sezonas prasideda rugsėjo 6 d.

Priimami nauji mokiniai nuo 4½ metų amžiaus.

Suinteresuoti tėveliai prašomi užregistruoti vaikučius nedelsiant, skambinant CL 4-4012, arba asmeniškai, 2541 West 45th Place, po 5:00 val. vak. (sk.).

Automobilio nelaimės atveju skambinkite

(In case of accident, call)

COUNTRY AUTO REBUILDERS

GR 6-7777

24 hour towing service

Karosrijos taisymas, stabdžiai, motorai, tepimas ir smulkūs pataisymai

FRONT WHEEL ALIGNMENT — WHEEL BALANCING
BODY AND FENDER WORK
PAINTING, MECHANICAL REPAIR

2423 W. 59th St., Chicago, Ill., 60629

Savininkas — MIKAS ČESAS

PLANINGAS TAUPYMAS

moka gerus dividendus

PRADĖK TAUPYTI ŠIANDIEN!

4½%

Pinigų taupymui nerelgia važinėti,
juos galite atsiųsti paštu,
mes apmokame
persiuntimo išlaidas.

Dabartinis dividendas
išmokamas du kartus
per metus.

MUTUAL Federal SAVINGS & LOAN ASSOCIATION

Pradėdami, sutarėdami ir patvirtinti
nuo 9 val. ryto iki 4 val. po pietų.
Kvotavimui nuo 9 val. ryto iki 8 v. vak.
Sutvirtinti nuo 9 val. ryto iki 4 val. po pietų.
Tradiciškai skelbiame visą dieną.

Chartered and Supervised by the United States Government
2212 W. CERMAK ROAD • CHICAGO & ILLINOIS

Phone Virginia 7-7197 John J. Kananian, Pres.
AUTOMOBILIAMS VIETA GYSTA MŪSŲ ĮSTAIGOJE

Čia recenziją išspausdino "The American Historical Review", nes jis yra šiame krašte vienas didžiausių ir autoritetingiausių istorijos mokslo žurnalų.

• "Metmenu" žurnalo vienuoliktas numeris šeiina Santaros-Sviesos suvažiavimo proga. Šiuo metu jis yra baigiamas ir išsiųs prenumeratorius pasieks tuojau po Darbo dienos savaitgalio.

Mokslininkai didžiuojasi savo mokslu, bet kas jie prieš paprastą sielą, pažįstančią patį Dievą.
— Andre Maria Ampere

SIUNTINIAI Į LIETUVĄ

ir kitus kraštus

P. NEDZINSKAS. 4065 Archer
Chicago, Ill. 60632. Tel. YA 7-5980

EUDEIKIS

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIUS

TRYS MODERNISKOS KOPLYCIOS

1605-07 South Hermitage Avenue

Tel. YArds 7-1741

4330-34 South California Avenue

Telef.: LA 3-0440 ir LA 3-9852

GUŽAUSKŲ BEVERLY HILLS GELINYGIA

Geriausios gėlės dėl vestuvių, banketų laidotuvių

ir kitų papuošimų

2443 West 63rd STREET

Telef. PROspect 8-0833 PROspect 8-0834

MAZEIKA & EVANS

FUNERAL HOME

THREE

AIR-CONDITIONED CHAPELS

Parking Facilities

6845 SOUTH WESTERN AVE. REpublic 7-9600

PETKUS

TĖVAS IR SŪNUS

MARQUETTE FUNERAL HOME

TRYS MODERNIOS KOPLYCIOS

2533 West 71st Street

Tel. GR 6-2345 - 6

1410 So. 50th Ave., Cicero

Tel. TO 3-2108-09

AIKSTĖ AUTOMOBILIAMS STATYTI

SAINT CASIMIR MONUMENT CO

3911 West 111th Street

Didžiausias Paminklams Planų

Pastatinkite Visame Mieste

Telef. — CEdarcrest 3-6335

Vienas blokas nuo kapinių

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIAI

Lietuvių Laidotuvių Direktorių Asociacijos Nariai

STEPONAS C. LACKAWICZ

2424 W. 69th STREET

Tel. REpublic 7-1213

2314 W. 23rd PLACE

Tel. VIRginia 7-6673

PETRAS BIELIONAS

4848 S. CALIFORNIA AVE.

Tel. LAfayette 3-3572

ANTANAS M. PHILLIPS

3307 S. LITUANICA AVE.

Tel. YArds 7-3401

POVILAS J. RIDIKAS

3354 S. HALSTED STREET

Tel. YArds 7-1911

LEONARDAS F. BUKAUSKAS

10821 S. MICHIGAN AVE.

Tel. COmmodore 4-2228

JURGIS F. RUDMIN

3319 S. LITUANICA AVE.

Tel. YArds 7-1138 — 1139

VASAITIS — BUTKUS

1446 S. 50th AVE., CICERO, ILL.

Tel. OLYmpic 2-1008

Remkite tuos, kurie skelbiasi dienr. Drauge.

Stovykliai ir Dygliai

Redaguoja dr. S. ALIŪNAS

Kokios mums reikėtų mokyklos?

Šitoks klausimas nėra naujas, bet jis nėra ir senas. Ypač juo susidomėjo kai kurie mūsų niekad nepaįsčiusieji pedagogai. Gary Lautens Toronto dienraštyje "Daily Star" apie mokyklas kalbasi su savo draugu Mortie. Esą, vieną dieną, sutiktas gatvėje, Mortie pasisakęs, jog perėjęs į mokyklų žaidimą.

— O taip, — pasakęs G. Lautens, — tai yra gražu iš tavo pusės. Šalis laikais daug kas darbuojasi ir veikia pedagogikos srity. Tu žinai, ką darai.

— O, taip. Aš turiu puikią idėją, — atsakęs Mortie ir paaiškinęs, jog jo mokykla pažadanti tėvams jų vaikus aprūpinti visais nepatogumais, kurie ir bent kokioje mokykloje tegali būti.

— Nepatogumais? — nustebė Lautens.

— Tai bus regresyvinė mokykla.

Progos geras daiktas, bet kol jis sugebi susidaryti, reikia daug knygų perklioti.

kykla. Joje lovos būsiandos be spyruoklių ir be matrasų, kietos (kai kurios ir sulūžusios) kėdės, blogas maistas, jokių sportinių įrankių, vanduo būsiandos iš šulinio, be to, kiekvienas mokiniys, šalia pamokų, dar turėsias laikraščius išnešioti maždaug 250 prenumeratorių. — Dabar aš dariausi tai mokyklai kokio lauko pastato, kad galėčiau pradėti darbą. Matai, mūsiškiai nudienos tėvai galvoja, kad jų vaikai sugadinti. "Kokie tie mūsų vaikai? Kas ta jaunoji generacija?" — nuolat ir visur klausia tėvai. Taigi, reikią ieškoti atsakymo.

— Netgi ir karalienė Elzbieta savo sūnų Čarlį išsiuntė Australijon į kažkokią mokyklą, esančią krūmuose ir brūzgynuose, kad padarytų princą gyvenimą ir mokslą sunkesni, — toliau kalba Mortie. — Suaugusieji šiandien tik ir kalbą apie dalykus, kuriuos jų vaikai turi: vis brangesnius transistorinius aparatus, dideles savaitines pilygines duokles, negirdėto dydžio plokštelių kolekcijas, brangius drabužius etc. Pagaliau tėvai pakrato galvas, liūdnei tardami, jog jų vaikai yra kažkaip praradę.

— Ką? — G. Lautens įsiterpęs.

— Vargą ir skurdą, kas žmonių (ypač augančiųjų) gyvenime — būtina. Jie esą apipletė nuo šios brangenybės. Kiekvienas suaugusysis jums galėtų pasakyti, jog jis, būdamas mažas ir jaunas, turėjo kur kas daugiau laimės ir džiaugsmo, negu šių dienų jaunimas. Prieš trisdešimt metų, jei vaikščias gavo saldainį ar uogienę pateptą sumuštinį Kalėdų švenčių proga, tai jis jautėsi toks laimingas, tarytum viskuo pertę-

kęs lordas. Jeigu vaikas daug dirbdavęs namie, pagelbėdavęs tėvams, jis gaudavęs teisę išeiti laukan ir pasigėrėti slenkančiais dangumi debesimis. Tai būdavusi jo laimė ir džiaugsmas. Jeigu jam ką daugiau ir kas nors būtų davęs, jis tikrai būtų jautėsis to "per daug" gadinamas. Ar ir norėčiau grąžinti atgal tas depresijos dienas, kurios buvo tokios džiugios ir laimingos. Norėčiau, kad mūsų vaikai keliautų mokyklon dešimt mylių snieguotu lauku, kad jie džiaugtųsi, gavę gimtadienio proga porą storių kokių, kad pasitenkintų nikeliu, gavę ji savaitinės duoklės vietoj ir t. t.

Jeigu, girdi, visa tai gerai veikė jų tėvus, turėtų gerai veikti ir vaikų nuotaiką pakelti. Jie ir vėl, gal būtų, pradėtų juoktis, švilpauti ir džiaugtis gyvenimu.

— O kokios gi kainos jūsų projektuojamoje mokykloje? — nedrąsiai paklausęs G. Lautens.

— \$5,000 su kambariu ir išlaikymu. Be visa to — \$7,500. Jeigu jūsų vaikas nenorės turėti knygų ir mokytojo — dar \$1,000, ekstra.

— Aš nė neįsivaizdavau, kad nepatogumai būtų tokie brangūs! — suabejojęs G. Lautens.

— Betgi, pagal tokias kainas, ar nerizikuojate jūs pats tapti turtuoliu, tuo pačiu — ir nelaimingu?

— Yes, — atsakęs Mortie. — Bet aš galvoju, kad nė joks biznesas nėra taip jau pilnai geras.

Vertė Pr. Alš.

Yra žmonių neatskiriančių spalvų, bet dilerio žalią spalvą visi puikiai atskiria.

IŠTRAUKOS IŠ "DRAUGISKŲ PERSERGEJIMŲ", Lietuvių Fronto bičiulių ir svečių stovykloje leisto laikraščio

— Maudytis eketėje galima, bet nelabai tikslinga.

Vyt. Vaitiekūnas

— Gaila, neturiu vaikų, o ir aš vaikui, lietuviškai nesimokančiam, užduočiau.

Dr. O. Labanauskaitė

— Vaikai taip mažai liuanistinių žinių turi, kad vienas, paklaustas, kas buvo paskutinis Lietuvos prezidentas, atsakė, kad aš.

St. Barzdukas

Maotsetungas džiaugiasi, kad komunistinio šuns labai geri dantys, vykda svarbią kultūrinę revoliuciją.

Pagyre poeta

Rašyt. Vytautas Alantas "Dirvoje" gražiai pristato poetą L. Andriekaus poeziją:

"Tėvas Andriekus savo poezijoje religinį momentą linksniuoją gana santūriai, nors ir jauti, kad už jo pečių stovi angelas sargas, kurį poetas prašo vesti jį "per tą žvaigždėtą naktį". Jo stilius rūpestingai išieškotas ir jo nebūtų galima tiksliau apibūdinti, kaip jo paties žodžiais, turais jis užvardino kitą savo eilėraščių knygą "Cascada cristalina".

Ta citata parašyta šviežių vizito įspūdžių poveikyje ir, be abejo, žin'a tikra, gi mes iki šiol kvailai galvojome, kad poezijos rinkinį "Cascada Cristalina" parašė poetas Venancijus Ališas.

Literatas

SUKUOSENA

— Dukrelė, — sako motina dukrai, — apsikirpk plaukus, nes ko gero kiti pradės manyti, kad tu berniukas.

MINTYS PRAKALBŲ PAGERINIMUI

— Knyga sulaukia pasisekimo, kai ją pradeda pirkti ir tie, kurie jos neskaito.

*

— Nieko nuostabu, kad žmogus nori pasiekti mėnulį, nes jis ir greitkeliais dažnai taip važiuoja, lyg norėdamas patekti į dangų.

*

— Drąsa, tai reiškia tokią situaciją, kada moteris paduoda vartyti kitai moteriai savo šeimos albumą, nebijodama, kad ten atras jos gimimo metrikus.

*

— Niekas taip nepakelia vyro drąsos, kaip laiškas, gautas iš senos meilės, kuri mano, kad jis dar tebėra viengimis.

*

— Žmogus tiki, kad danguj yra 370 mil. žvaigždžių, bet užrašui, kad naujai dažyta, netiki ir pabando pirštu.

*

— Mandagumas yra rūpintis kitų reikalais, o nesirūpinti savo.

*

— Meilė yra gyvenimo vynas, o vestuvės yra rytas po to.

*

— Meilė yra kaip tymai, juo vėliau ateina, juo ji pavojingesnė.

Balys Pavabalys

KAS DIALOGUI SKIRTAS, TO NEPAVERGIA FLIRTAS

Liežuvių mankštai atsidėjau ir tobulėt radau jam progą: Tiesiog riedėte nuriedėjau į moderniausią dialogą.

Ir nebemoku būt juokingas: Nebelaikau ant stalo kojų. Esu tvarkingas ir saikingas, Kai dialogą aš vartoju.

Man dialogas — dvasios penas Ir kūną pripila benzino. Jis modernus — dėl to, kad senas, Ir pažangus — kur žengt, nežino.

Ir po simpoziumus blaškos, Ir į Maskvas taiklingai traukia, Lyg nesuprasdamas, kad meškos Tokių, kaip jis, ten baisiai laukia.

Anksčiau muzikiskai kalbėjom Ir su žmonom, ir su merginom. Dabar su jom (kokia garbė jom!) Dialogizmą išmėginom.

Bet mano mergos būdo blogo: Visai nerimto ir netvirtu. Jos nesupranta dialogo, Ir tenka grįžti man prie flirto.

— Visos merginos, net ir komunistės, mano, kad jos yra princesės.

*

— Meilė yra toks žaidimas, kuris niekada neatidedamas dėl to, kad jau temsta.

*

— Meilė yra saldus sapnas, jungtuvės — žadintuvas laikrodžio.

*

— Geriausią investiciją daro moterys, kurios 3 dol. vedybų leidimą iškeičia į 100,000 dol. vertą skrybų liudijimą.

*

— Pesimistas studijuoja rusų kalbą, gi optimistas — anglų.

*

— Lietuviybė — išeivijoje meškerė, prie kurios kimba ir ją krutina atitolę lietuviai, bet sąmoningai vengia kabliuko.

*

— Vyras, kuris nori išvengti kokią nors dieną indų plovimo, tegu su žmona vyksta pietauti į restoraną.

MOKSLO METUS PRADEDANT

Visose mokyklose mokiniai pradeda mokslo metus, taigi, taip sakant, ir mūsų liuanistinėse, dėl kurių dr. Razma su rašyt. Ignatoniu, mok. Plaču ir mok. Drungiene ir karus pro virtuvės langus buvo išjogę. Visuomenei svarbu žinoti, ką vaikai išmoksta, tai mes čia paduodame citatą iš Cicero Gimtinės Žiburėlių laikraščio mokinių pasisakymus svarbiais, istoriniais klausimais.

— Nors tas buvo seniai, Žigimanto Augusto laikais, ir panašu į pasaką, bet tai tikra teisybė. Tada, prieš 400 metų, Vilniaus miestas didžiavosi, kad turi geriausią Europoje laikrodį, įtaisytą katedros bokšte. Iš tikrųjų visa laikrodžio diidybė — jo skambėjimas, valandų mušimas.

Kai tik laikrodžio pradėjo veikti, miesto vaitas (amerikietiskai būtų — meras) pakvietė skubiai atvykti į Vilnių iš Krokuvos Lietuvos didįjį kunigaikštį ir Lenkijos karalių Žigimantą Augustą to laikrodžio pažūrėti ir paklausyti jo nepaprastai gražaus skambėjimo. Buvo tada kaip tik pradžia šalies žiemės, ir laikrodžio kiek sugedo: valandas rodė, bet neskambino. Baisus daiktas! Kokia gėda vaitui prieš didįjį kunigaikštį! Pataisyti, sakote? Kur čia taip pataisyti, jei Žigimantas Augustas buvo už vartų, o laikrodžio meistras gyveno Tilžėje.

"Ką jūs darytumėte tokiu atveju?" buvo paklausti Cicero liuanistinės mokyklos mokiniai. Aš Žigimantą Augustą gražiai primėčiau, duociau labai ge-

šaukieji sovietiniai didvyriai saugo, kad žmonės nebėgtų iš tarybinio rojaus.

NEKENKSMINGA KRONIKA

Išsprendė problemą. Anglijoje Norwich mieste 400 metų senumo Sv. Ethelredos bažnyčia buvo nutarta remontuoti. Kai darbininkai įlipę į bokštą, pamatė, kad 1,000 svarų varpas pavogtas. Taigi taip buvo išspręsta problema, kaip reiks tą varpą laikančius balkius pataisyti.

Pavojinga linksmybė. Pittsburghe vagys pavogė 5 butelius degtinės, kuri buvo užnuodyta ir turėjo būti vartojama dezinfekcijai.

Bičių mitingas. Anglijoje Turnbridge Wells vietovėje 20,000 bičių susimetė ant kelio po to, kai kažkas užmušė jų motiną. Susisiekiamas buvo sutabdytas.

Bauda ir nagai. Italijoje Carrara mieste Giorgio Scroglieri buvo nubaustas 4.75 dol. bauda už tai, kad jis gatvėje karpėsi nagus.

Antrasis frontas. Marinas Mims, kovojąs Vietnamu, parašė tėvams į Jacksonville, Fla., laišką, prašydamas atsiųsti spąstų, kad galėtų apsiginti nuo žiurkių.

Išgąsdino draugystę. Sen. R. Kennedy, lankydamasis Afrikoje, norėjo pasisveikinti su vienu juoduku, kuris, pamatęs Kennedy, pabėgo, gi vėliau paaiškino, jog bėgęs, nes manęs, kad baltasis nori jį prikluti.

Aplojo šunį. Woodside, Calif., W. F. Hardworth, 18 m., buvo policijos nubaustas, kad lojo policijos šunį, nes esą negalima erzinti gyvulių.

DAINU ŠVENČIŲ INSPIRACIJA

"O kai susitelkia jauki draugija ir dar koks lašas pasitaiso, ima skambėti visas namas nuo lietuviškų dainų".

"Tėv. Žiburiai"

SVARBUS ĮRANKIS

"Aistros visai sudilo, ir liko tik smulkios apimties žmogaus kūno organas, kuriuo nuolat ir pastoviai tebesportuojau — gan greit vienintelis mano muskulas, vardu liežuvis".

Br. Raila

LOGISKA DAKTARO IŠVADA

Naujai atvykęs nervų ligoninės pacientas prisistato savo kaimynui, senam pacientui:

— Aš esu Napoleonas.

— Atleisk man, bet aš esu Napoleonas.

Tai nugirdęs psichiatras, murma sau po nosim:

— Lažinuosi, kad vienas iš jų nežino, ką šneka.

— "Mūsų ateitis priklauso ne nuo to, kas dedasi tolimose erdvėse, bet nuo to, kas dedasi pačioje artimiausioje erdvėje, kuri yra tarp abiejų ausų".

"Washington Post"

— Lietuviškoji daina, jeigu nebus puoselėjama, sunyks, praras savo žavumą ir taps bliovimu.

Pr. Gaida

— "Ne liežuviu, bet darbu eikime žmones totinti".

Dr. J. Adomavičius

— Tikėjimas tai reiškia, kad pamatęs užrašą "Wet paint", jo pirštu nebendai, ar tikrai naujai dažyta.

Vaidas iš Chicagos Lietuvių prekybos rūmų golfo dienos. Vienas žaidėjų, mušdamas kamuolį teigia, kad tai geras sportas, nes nesvarbu kurią vietą laimėsi, vistiek jei užmoksi, stieka gausi.

— Aš tai nesijaudinėu. Pasakyčiau karaliui aiškiai, kad sugedo ir baigta. Dėl to bėgti iš Lietuvos ar žudytis būtų kvaila.

Vytautas

Na, ir ką begalima pasakyti, juk pasakymai vertingi ir efektyvūs. Ne mažesnių diskusijų ir vargų išsamesnių atsakymų sulauktų ir mūsų politinių veiksmų veiksmiausias suvažiavimas.

K.

VYKDE PAŽADĄ

Moteris moko vyrą: — Kai išgėrei vieną stiklą alaus, tai nebeverk daugiau, o kad neįpiltų, apversk stiklą dugnu aukštyn.

Vieną naktį vyras grįžta įsmilkęs.

— Tai, — šaukia žmona, — neverti stiklo aukštyn dugnu.

— O verčiau, — atsakė vyras, — net dvidešimt vieną kartą.

BAIGSIS LAIMINGAI

Žmogus pasijuto daktaro įžeistas ir iššaukė jį dvikovon.

— Iš garbės lauko grįšim tik vienas! — pabrėžė.

— Jūs grįšit, — atsakė daktaras, — nes aš nė nemanau eiti.

NĖRA PASIRINKIMO

— Žinai, tėvas man sakė, kad aš gausiu 5,000 dol., jei atsisakysiu savo blogų papročių, — sakosi vienas studentas kitam, — bet nežinau ką daryti.

— Tai kvailas, — sako antras, — pasižadėk ir paimk tuos pinigus.

— Bet jei aš atsižadėsiu blogų papročių, kaip aš tuos pinigus išleisiu, — nusiskundė pirmasis.

NEBUVO PASIRINKIMO

— Kodėl tu spyrei žmogui į pilvą? — klausia policininkas sumitąjį.

— Aš spyriau kitur, bet jis skubiai apsigrįžo, — pasiteisino žmogus.

BAIGESI LAIME

— Keletą metų mano žmona ir aš buvom laimingiausi žmonės pasauly.

— O kas paskiau atsitiko?

— Susipažinom ir susituokėm.

ROMANAS

— Kiek puslapių romanui reikia? — klausia jaunas rašytojas leidėją.

— Na, pavyzdžiui poros šimty.

— O, tai mano romanas jau baigtas, — nudžiugo autorius.

— Moteris, kuri pinigus išleidžia greičiau, negu vyras spėja uždirbti, sakoma skuta mažas bulves storom lupenom.

PASIGUODIMAS

Vienas kandidatas nebuvo išrinktas į senatą, tai paklaustas, kodėl nebuvo išrinktas, atsakė:

— Mane žmonės taip myli, kad pagailėjo manęs nustoti ir todėl nebalsojo, kad iš jų tarpo neišvykčiau į Washingtoną.

TIESIOGINĖ LINIJA

Vilniuje besilankęs "Vilnius" bendradarbis Jonikas, užžėjęs pas Antaną Sniečuką, pastebėjo telefoną, kur tebuvo tik ragelis klausyti.

— Kas čia per telefonas, mes toj skurdžioj, ubagiškoj Amerikoj tokių neturim, — pasakė Jonikas.

— O, čia yra mūsų tiesiojinė linija su Kremliumi, — pasigyrė Sniečukas.

KUKLUS HEROJUS

Nuo laivo denio į jūrą įkrito milijonieriaus dukra.

— Gelbėkit dukrą. Kas išgelbės, gaus 100,000 dol., — šaukė miljonierius.

Niekam nesiryztant, pagaliau atsidūrė vandenynje nedidelis vyrukas, kuris dukrą ir išgelbėjo.

— Aš pažado laikausi, — tarė milijonierius, — duosiu jums šimtą tūkstančių.

— O, man nereikia, — atsakė vyrukas, — duokite tam, kas mane į vandenį nustumė.

Pinigas, kurį taupėm lietuviai dienai, šiandien mums perka permažą skėtį.